



ŠVEICARIJOS LIETUVIŲ ŽINIOS

Neperiodinis leidinys Nr. 19 (26).

1951-1953 metais išleisti 7 numeriai. Laikraštis vėl pradėtas leisti 2001 metais.

2011 metų gruodis

*Žiemos šarmoj sustokim pagalvoti: kas nuveikta, ko siekta, kaip gyventa...
O kaip surast gražiausią žodį, artėjančiai žmogaus ir žemės šventei.
M. Martinaitis*

***Sveikiname Jus su šventėmis ir linkime neblėstančio tikėjimo
gėriu, santarvės ir ramybės širdyje!***



TURINYS

ŠVENTĖS

- Advento šventė Berne 2
Joninių šventė prie Lemano ežero 4

PROJEKTAI

- Prelatas K.S. Šaulys ir
Šveicarijos lietuviai 5

IŠ BENDRUOMENĖS GYVENIMO

- Ženevos lietuvių susitikimai 9
Bazelio literatūros klubas 10
Lituanistinių darželių naujienos 11

ŠVEICARIJA IR LIETUVA: SAŠAJOS

- J. Katiliūtės darbai grįžo namo 12
Dailininkas A. Samuolis
ir Šveicarija 14
Įdomi paroda Kaune 16

IŠ ISTORIJS PUSLAPIŲ

- Diplomatinų santykių
Lietuva ir Šveicarija jubiliejai 17
Dr. J. Šaulio pėdsakai Tičino
kantone 18

PORTRETAI

- Svečiuose pas Laimą 21
PASAULIS APIE LIETUVĄ 22
SVEIKINIMAI, ADRESAI 23



**ILONA
KATKIENĖ**

Linksma ataskaita apie 2011 metų Advento šventę

Kada? – 2011 m. gruodžio 3 diena.

Kur? – Markus bažnyčia Berne.

Kiek? – 104, iš jų 64 suaugusieji ir 40 vaikučių.

Kaip? – skaniai, linksmiai, audringai, muzikaliai, žaismingai, žaviai.

Su kuo? – Kalėdų Seneliu Jonu ir žaviosiomis nyktukėmis Dalia ir Margarita.

Kas dar? – paramos akcija Kruonio senelių namams: surinkta 381 CHF + 20 % įėjimo į šventę mokesčio (308 CHF), iš viso 689 CHF.

Kam dėkoti? – Mildai, Jūratei, Vilmai, Ingai ir visiems dalyviams.

Ko trūko? – NIEKO!

Nuotraukos iš autorės albumo.



Redaktoriaus žodis



Vyr. redaktorė
**VIRGINIJA
SIDERKEVIČIŪTĖ**

Metų sandūroje peržiūrime dar kartą darbus, apžvelgiame įsimintiniausius įvykius – įvertiname bei pasverame juos, lyg metinį derlių.

Šiemet minėjome du gražius jubiliejus – 60 metų nuo pirmojo Sveicarijos lietuvių žinių numerio išleidimo bei 10 metų nuo laikraščio leidimo atnaujinimo. Šia proga buvo parengtas ir išleistas jubiliejinis leidinys, kuriame atsispindi ne tik laikraščio, bet ir Sveicarijos lietuvių bendruomenės istorija.

Mūsų bendruomenėje jaučiamas padidėjęs susidomėjimas lietuvių pėdsakų Sveicarijoje paieška. Ypatingai džiugu, kad Garbės konsulo Tičino kantonui Gintauto Bertašiaus iniciatyva ši veikla suaktyvėjo itališkoje dalyje: šiemet Lugane pagerbtas Nepriklausomybės Akto signataro Kazimiero Stepono Šaulio atminimas.

ŠLB ne tik kad užmezgė draugiškus kontaktus su Leze (Leysin) miestelyje, esančiame Vo (Vaud) kantone, šią vasarą plenere dalyvavusiais Kauno menininkais, bet ir ruošiasi kartu su jais ir su draugija Lietuvai pagražinti kitais metais pagerbti garsaus menininko Antano Samuolio bei filosofo Romano Bytauto atminimą.

Jums, mielieji skaitytojai, dėkojame, kad skaitote ir bendradarbiaujate su mumis. Švenčių proga linkime Jums ir Jūsų šeimoms palaimos ir sveikatos.



DAIVA
PETKEVIČIŪTĖ

Tuo metu, kai aš dar švenčiau Rasas su Kauno folkloristais Lietuvoje, jau tada supratau, kad smagi būna ne tik pati šventė, bet ir visas ruošimasis jai, trumpiausios vasaros nakties laukiant nuo ankstyvo ryto. Nors paskutinius ketverius metus Rasas švenčiau Lozanoje, o ne Lietuvoje, ši patirtis tik patvirtino tą tiesą.

Šiomet tradicinės Šveicarijos lietuvių Rasos (Joninės) prasidėjo dar prieš tris savaites - šaltibarščiais, kuriuos pagamino Ieva Tikuišytė, perėmusi «vado» estafetę iš Audriaus Alkausko. Ievos sukviesti šventės organizatoriai (Virgilijus Tikuišis, Rūta Lasauskaitė, Arnas Kupšys, Vaida Auželytė ir aš) kaip kasmet aptarė pačias įvairiausias pasiruošimo detales: kiek puodelių, lėkštelių, gėrimų, duonos ir kitų gėrybių reikės svečiams, kokių žaidimų pasiūlyti vaikams, kaip pritvirtinti žvakeles prie vainikėlių, kuriuos merginos leis į ežerą, kaip išgelbėti šventę, jei pradėtų pliaupti lietus...

Laimei, orų prognozė birželio 25 dienai lietaus nežadėjo. Jau devintą valandą ryto Virgilijus

Joninės prie Lemano ežero darosi vis populiareesnės ne tik tarp lietuvių

ir Arnas atvežė prie ežero visą vakarui reikalingą inventorių, ant medžių šakų iškabino lietuviškas trispalves, staltiesėmis užtiesė parko stalus - kad visiems būtų aišku, kad šiandien čia lietuvių teritorija! Ženklas ne tik šventės ieškantiems svečiams, bet ir kitų nacionalinių švenčių, vakarėlių, gimtadienių ir kitokias progas švenčiantiems, apgailestaujantiems, kad šįkart ne jie pirmi užėmė geriausią parko vietą: vasarą šeštadienio vakarais, jei geras oras, paėžerė būna bene populiariausia Lozanos vieta.

Iki popietės, kol pradėjo rinktis pirmieji svečiai, kartu su Vaida ir Ieva nesitraukdamos budėjom ir «saugojom» užsiimtą vietą. Tiesą sakant, šis darbas nebuvo toks jau varginantis: tuo pačiu turėjom progą pasidenginti saulėje ir išsimaudyti ežere.

Šiomet į Rasas atvyko kaip niekad daug dalyvių: prie viso būrio Šveicarijoje arba kaimyninėse šalyse gyvenančių lietuvių prisijungė ir keletas lietuvių dailininkų, tuo metu viešėjusių Leysin miestelyje, ir pilnas autobusas moksleivių bei mokytojų iš Marijampolės. Pagaliau visų sulaukus, šventė prasidėjo ėjimu pro simbolinius vartus, duonos ir

alaus dalijimusi. Tiesą sakant, nors tą vakarą netrūko dalyvaujančių įvairiuose senoviniuose ritualuose - vainikų pynime ir plukdyme, būrime iš žolynų, saulės palydėjime - visgi, ko gero, svarbesnis buvo pats lietuvių susitikimas, proga išgirsti visas naujienas arba susirasti naujų pažįstamų.

Lietuviškas Jonines Lozanoje jau žino ne tik lietuviai ir jų šeimų nariai, bet ir įvairių tautybių draugai. Keletas mano bičiulių ruošėsi dalyvauti jau ne pirmą kartą ir iš anksto klausinėjo, kada bus „lietuviškas vakarėlis“ šiais metais. Kai kurie iš atėjusiųjų stabtelėjo tik kelioms minutėms, kiti pasiliko iki vėlumos. Nors šiek tiek gaila, kad didelę dalį vakaro praleidau kalbėdama nelietuviškai, buvo visgi labai smagu, kad tiems, kurie dar nėra buvę Lietuvoje, galėjau šiek tiek jos parodyti. Visiems liko daug gerų išpūdžių: kanadietė Sylviane susižavėjo lietuviškom dainom, lenkė Kašia - Jono improvizacijomis saksofonu ir lietuvių vainikų pynimo įgūdžiais, vokiečių Achimas nesitikėjo, kad visi sutikti lietuviai jam bus tokie draugiški, o škotas Džonas sakė, kad tiek prisišokęs nebuvo nuo savo brolio vestuvių Škotijoje.



ŠLB nariai švenčia Jonines kartu su svečiais iš Marijampolės ir Kauno. Nuotrauka iš ŠLB archyvo.

Prelatas Kazimieras Steponas Šaulys ir Šveicarijos lietuviai

VIRGINIJA SIDERKEVIČIŪTĖ

JŪRATĖ CASPERSEN

Kokių sąlyčio kampu galime kalbėti apie 1918 metų Nepriklausomybės Akto signatarą prelatą Kazimierą Steponą Šaulį ir Šveicarijos lietuvius?

Nuo šių metų spalio 29 d. - labai akivaizdžiu ir reikšmingu aspektu. Tą dieną ilgamečio ŠLB nario, LR Garbės konsulo Tesino kantone, Gintauto Bertašiaus, rūpesčiu buvo ne tik pagerbtas prel. Kazimieras Steponas Šaulys, atidengiant memorialinę lentą jo paskutiniiais 19 metų gyventame kambaryje Casa Santa Birgitta namuose (Via S. Calloni 14) Lugane, bet ir prikeltas Prelato atminimas jau blėstančioje vis atsinaujinančio Brigitečių ordino vienuolių atmintyje.

Į prel. K. S. Šaulio įamžinimo renginį spalio 29d., leidus ir palaiminus vienuolių Brigitečių Ordino Garbingiausiajai Motinai Generalinei Abatei Teklai Famiglietti (Roma), „Casa Birgitta“ vietoje vienuolės priėmė tiek lietuvių svečių, kiek šitie namai dar nebuvo matę. Šventėje dalyvavo daugiau nei 30 svečių – prel. Kazimiero Šaulio giminės iš Lietuvos, tarparlamentinių ryšių su Šveicarijos Konfederacija grupės pirmininkas, LR Seimo narys G. Navaitis, Užsienio reikalų ministerijos viceministras E. Ignatavičius, Užsienio lietuvių departamento direktorius A. Daunoravičius, Nuolatinės Misijos prie JTO ir kitų tarptautinių organizacijų ambasadorius J. Rudalevičius, LR ambasados Berne patarėja, laikinoji reikalų patikėtinė V. Umbrasienė, Signatarų namų direktorė Meilutė Peikštenienė, VDU istorikas Rūstis Kamuntavičius, Popiežiškosios lietuvių Šv. Kazimiero kolegijos Romoje rektorius Mons. Petras Šiurys, LR Garbės konsulas Milane Guido Levera ir ŠLB pirmininkė Jūratė Caspersen.

Šventė prasidėjo šv. Mišiomis

vienuolyno koplyčioje, kurias prel. Kazimiero Stepono Šaulio garbei ir atminimui italų bei lietuvių kalbomis aukėjo Monsignore Ernesto Storelli, Generalinis Lugano vikaras, monsinjoras Petras Šiurys ir kunigas iš Klaipėdos Vladas Gedgaudas. Mišių metu buvo garbingai prisiminti ir kiti du Lietuvai ir Šveicarijai nusipelnę, neseniai amžinybėn iškeliavę, Šveicarijoje palaidoti kunigai - kun. Albinas Arminas ir kun. prof. Jonas Juraitis. Šv. Mišias lydėjo Brigitečių ordino vienuolių choras.

Po Mišių beveik pusšimtis žmonių - svečiai ir vienuolės brigitetės - susispaudė į buvusį Prelato kambarį. Susirinkusieji klausėsi prel. K. Šauliui skirtų šiltų atminimo žodžių, buvo dosniai pavaišinti vienuolių ruoštais pietumis, džiaugėsi, kad į šį kambarį sugrįš jau beveik beišblėstanti Prelato atmintis.

Gintautas Bertašius, prisimindamas prieš renginį atliktus tyrinėjimus, pasakojo, kad š.m. vasaros pradžioje kreipėsi į Lugano miesto savivaldybę, prašydamas patikslinti informaciją apie tai, kada K. Šaulys gyveno Lugane. Pagal gautus oficialius dokumentus iš Lugano miesto gyventojų kontrolės tarnybos matyti, kad į Luganą K. Šaulys atvyko 1947 m. iš Einsiedelno (SZ), o ten gyveno nuo 1944 m. G. Bertašius paminėjo ir tai, kad renginyje dalyvaujantis VDU istorikas, LDK instituto direktorius

Rūstis Kamuntavičius, VDU Išeivijos instituto Kauno skyriaus archyvuose rado K.S. Šaulio laiškus, rašytus iš Lugano jau nuo 1945 m. rudens. Tai kaipgi buvo iš tikrųjų?

Gintautas Bertašius, šiuo metu studijuojantis diplomato dr. Jurgio Šaulio dienoraščius, teigia, kad prelatas į Luganą atvyko 1945 m. rugsėjo 17 d., Jurgio Šaulio kvietimo ir laidavimo dėka. Iš pradžių jis buvo apgyvendintas Neggio (netoli Lugano) moterų dominikonų vienuolyne, o netrukus persikėlė į Casa Santa Birgitta. Prelatas K. Šaulys šiuose S.Calloni gatvės 14 numeriu pažymėtuose namuose gyveno iki mirties.

Ir nors įrašas gyventojų registre teigia ką kita, G. Bertašiaus nuomone, dėl tam tikrų priežasčių abu Šauliai gudravo – pasistengė, kad būtent tokia informacija būtų įtraukta į registrą.

„Nedaug žmonių jį atsimena gyvą. Casa Santa Birgitta naujosios gyventojos vadindavo kambarį, kuriame gyveno prelatas, „Monsinjoro kambariu“, bet nežinojo, kas tas monsinjoras ir iš kur – kambario istorija jau buvo netoli išnykimo ribos“ – toliau pasakojo Garbės konsulas luganietis Gintautas Bertašius. Jo apsilankymas pas vienuolės 2011 metų pradžioje buvo greičiausiai paties Aukščiausiojo siųstas.



Nuotraukoje iš brigitečių archyvo - K.S. Šaulys Lugane. Dešinėje - I.Katkienės nuotrauka.



Renginio iniciatorius G. Bertašius pabrėžė, kad šia memorialine lenta norima įamžinti K. S. Šaulio prasmingus darbus, nuveiktus Lietuvos labui. Gyvendamas egzilyje prelatas išliko Lietuvos patriotu ir tikėjo, kad ateis ta diena, kai Lietuva vėl taps nepriklausoma. G. Bertašius džiaugėsi unikalia proga pajusti namų, kuriuose K. Šaulys surado prieglobstį toli nuo tėvynės, dvasią.

Užsienio reikalų viceministras E. Ignatavičius priminė K. Šaulio nuopelnus Lietuvai. Jis pasidžiaugė, kad tiltas, kurį sunkiu mūsų šaliai laikotarpiu tarp Lietuvos ir Šveicarijos tiesė tokios asmenybės kaip Kazimieras Šaulys ir Jurgis Šaulys, šiandien yra sutvirtinamos naujomis jungtimis – gausiomis bendradarbiavimo idėjomis ir projektais, kuriuos puoselėja garbės konsulai ir Šveicarijos lietuvių bendruomenė. „Tai ir yra pats gražiausias K. Šaulio priesakų ir idėjų įgyvendinimas“, - pabrėžė savo kalboje viceministras.

Vienuolių Brigitiečių Ordino vardu kalbėjusi vyriausioji vikarė Elisa Famiglietti sakė laikanti Dievo dovana, kad ji net aštuonerius metus buvo šalia monsinjoro. Jos sesuo Tekla Famiglietti irgi asmeniškai pažinojo prelatą. Pastaroji buvo šalia K. Šaulio ir jo mirties valandą. E. Famiglietti pasakojo, kad pažinę K. Šaulio dvasingumą, kultūrą, jo

neblėstančią meilę Lietuvai, vienuolės iš jo irgi išmoko mylėti šią šalį. Ryškiausiai jos atmintyje išlikę tai, kad prel. K. Šaulys visad buvo geros nuotaikos. Kai ji kiekvieną dieną jo klausdavo: „Monsinjore, kaip Jūs šiandien jaučiatės?“, jis atsakydavo: „Kiekvieną dieną vis geriau ir geriau...“ Anot motinėšės, taip K. Šaulys atsakė ir paskutinę dieną prieš mirtį.

Šventėje dalyvavę K. Šaulio giminaičiai neslėpdami jaudulio pasakojo, kad jau nelabai tikėjosi pamatyti savo akimis, kaip jų dėdė gyveno Šveicarijoje - tai buvusi tik nedrąši svajonė. Savo laiškuose giminėms K. Šaulys rašė, kad jis nėra užmirštas, bet gyvena ilgėdamasis

„Dėdė Kazimieras savo atsidavimu Lietuvai buvo ir visiems laikams išliks pavyzdys mums, giminės tęsėjams“, - tokius žodžius giminaičių vardu ištara K. Šaulio provaikaitis Vytautas Lygnugaris.

Dabar prel. K. Šaulio buvusiam kambaryje ant sienos tarp dviejų durų puikuojasi jauno prel. Šaulio nuotrauka ir bronzinė lentelė, kurioje italų ir lietuvių kalbomis įrašyta: „*Šiame Casa S. Brigitta kambaryje nuo 1945 m. rudens iki mirties gyveno Prelatas Kazimieras Steponas Šaulys (1872.01.28 Švėkšna Lietuva -1964.05.09 Luganas Šveicarija). 1918.02.16 Lietuvos Nepriklausomybės Akto*

„Mano troškimas yra, kad visi vieningai veiktų tautinėje dirvoje, nes tik šiuo būdu galėsime kenčiančiai Lietuvai pagelbėti ir išvysti jos šviesesnę rytojų.“

tėvynės ir savo tėviškės. Paskutiniuose laiškuose 1964 m. K. Šaulys rašė savo sūnėnui: „Turiu puikią senatvę, gerą priežiūrą ir nuoširdžias seses brigities“. Labiausiai jis kankinosi dėl Lietuvos okupacijos. „Dėdė Kazimieras“, - tik taip Šaulių giminėje jis buvo vadinamas, be jokių titulų, be kitų vardų. Taip K. Šaulys tebevadinamas giminių tarpe iki šiol. „Mes esame Dėdės Kazimiero brolio Juozo atšaka. Į renginį atvyko net trys kartos giminės tęsėjų“, - kalbėjo K. Šaulio vaikaitė. Likimas K. Šaulio broliui buvo labai negailestingas: jis ir jo žmona mirė 1925 m., palikdami septynis našlaičius vaikus. K. Šaulys jais rūpinosi kaip tikras tėvas. „Dėdė Kazimieras buvo ta ašis, apie kurią sukosi dukterėčių ir sūnėnų gyvenimai. Jis mūsų seneliui, savo sūnėnui, rašydavo „Sūnau, mano...“. K. Šaulys pergyveno dėl šeimos ištėrimo į Sibirą, dėl kitų brolio vaikų nelaimių ir praradimų, nes negalėjo būti šalia. Pats baigęs daug mokslų, troško, kad brolio vaikai našlaičiai irgi siektų išsilavinimo.

Giminaičiai džiaugėsi, kad šis jų dėdės Kazimiero atminimo įamžinimas sutampa su gražia sukaktimi - kitų metų sausio mėnesį bus 140 metų nuo dėdės gimimo.

signataras, profesorius, visuomenės ir valstybės veikėjas. „Tėvynės ilgesio kankinamas, bet nepraradęs vilties, kad Lietuva vėl prisikels laisvam, nepriklausomam gyvenimui“.

Kai prel. Šaulys traukėsi iš Lietuvos, jis jau buvo senyvo amžiaus. Visi jo didieji darbai buvo jau atlikti Lietuvoje ir Lietuvai. Šveicarijon prelatas atvyko būdamas 73 metų.

Pirmuosius prel. Šaulio pėdsakus Šveicarijos lietuvių tarpe aptinkame



1946 m. vasario mėnesį karo pabėgėlių stovykloje Yverdone išleistame apžvalginiame leidinyje „Lietuvių Židinys“. Leidinio antrajame puslapyje randame prel. Kazimiero Šaulio straipsnį „Kaip jie mums kliudė paskelbti nepriklausomybės aktą“. Prelatas pasakoja, kaip pasaulis sužinojo apie Lietuvos Tarybos vasario 16 d. priimtą Lietuvos Nepriklausomybės Aktą: buvo atspausdinti du dokumento originalai. Prel. K. Šaulys buvo įpareigotas vieną dokumento originalą pristatyti Reicho administracijos šefui Kaune, kad šis išsiųstų jį į Berlyną Vokietijos vyriausybei. Bet šefo reakcija buvo tokia, kokios ir tikėtasi. Jis pareiškė, kad rašto turinys jiems yra nepriimtinas, ir jis atsisakė jį siųsti. Negana to, Nepriklausomybės Akto teksto platinimas buvo uždraustas, o jau atspausdintus lapelius liepta konfiskuoti. Laimei, antrasis Nepriklausomybės Akto originalas pasiekė Vokietiją ir jau vasario 18 d. jis buvo paskelbtas keliuose Berlyno dienraščiuose, o vasario 20 d. - perskaitytas viešame Reichstago posėdyje. Prel. K. Šaulys pasidžiaugė, kad antrasis Nepriklausomybės akto originalas buvo sėkmingesnis negu tas, kuris buvo jo rankose.

Susikūrus Šveicarijos Lietuvių Bendruomenei (1950.08.20) ir pradėjus leisti „Šveicarijos lietuvių žinias“, jau pirmojo numerio (1951.02.08) antrame puslapyje rašoma: „Šveicarijos

Šveicarijos lietuviai džiaugiasi, turėdami savo bendruomenės narių tarpe vieną garbingiausiųjų tautiečių – kun. prel. prof. Kazimierą Šaulį.

lietuviai džiaugiasi, turėdami savo bendruomenės narių tarpe vieną garbingiausiųjų tautiečių – kun. prel. prof. Kazimierą Šaulį. Prel. Šaulys yra vienas iš trijų tremtyje gyvenančių Vasario 16 d. Nepriklausomybės Akto signatarų“.

„Šveicarijos lietuvių žinių“ (ŠLŽ) Nr. 3 randame 80-mečio proga sveikinimą, kurį siunčia ŠLB valdyba kunigui prelatui profesorius Kauno



Garbės konsulas Gintautas Bertašius šventės metu kartu su vienuolėmis. I. Katkienės nuotrauka.

Arkivyskupijos Generalvikarui Kazimierui Šauliui ir linki „sugrįžti į Laisvą Lietuvą, kurios labui Jubilatas yra paskyręs daug savo ilgo gyvenimo metų“.

„Šveicarijos lietuvių žinių“ 4 numeryje (1952.02.15) net 3 iš 5 puslapių skirti prelatui Kazimierui Šauliui, įkopusiam į devintą dešimtmetį. J. Levendrelis straipsniu ŠLŽ skaitytojais supažindinami su šia didele ir kilnia asmenybe.

Prel. Kazimieras Šaulys gimė 1872 m. sausio 16 d. Stemplių kaime, Švėkšnos parapijoje. Dar prieš stodamas į rusišką liaudies mokyklą, jis buvo pramokęs skaityti ir rašyti žemaitiškai. Liaudies mokyklą baigė su pagyrimu ir be egzaminų buvo priimtas į Palangos progimnaziją. Ją baigęs, Kazimieras Šaulys privačiai

Kauno Metropolitas Arkivyskupas J. Skvireckas paskyrė kun. K. Šaulį savo generaliniu vikaru. Už didelius nuopelnus Šventasis Tėvas Pijus XI pakėlė kun. K. Šaulį į savo Rūmų Prelatus ir kiek vėliau į Apaštališkuosius Protonotarus. Po vyskupo tai yra pats aukščiausias garbės titulas.

Pasakojimo gale autorius paklausia prel. Šaulio, ko jis pageidautų iš tuometinių tremtinių bei emigrantų. Prel. Šaulys atsako: „Mano troškimas yra, kad visi vieningai veiktų tautinėje dirvoje, nes tik šiuo būdu galėsime kenčiančiai Lietuvai pagelbėti ir išvysti jos šviesesnę rytojų. Reikia, kad mūsų veikimas išeivijoje būtų demokratiškas idėjų vadovaujamas ir suderinamas su tautos kamieno troškimais“.

Šveicarijoje prisiglaudusiems karo pabėgėliams prel. Kazimiero Šaulio asmuo buvo Lietuvos valstybingumo simboliu, o tokie žodžiai - tikra moralinė atrama ir sustiprinimas.

„Šveicarijos lietuvių žinių“ Nr. 5 (1952.06.13) spausdinamas prelato Kazimiero Šaulio tekstas, kurį jis įkalbėjo Lugano radijuje ir kuris per „Amerikos balso“ programą pasiekė Lietuvą. Kreipimosi pagrindinė mintis, kad jei lietuviai nori pasiekti savo tikslą ir uždavinį - atgauti tikrąją politinę laisvę savo tautai - turi vienyti ir tvirtai pasiryžti ištvermingai kovoti dėl laisvės atstatymo. „Kvočiant pilietinę sąžinę, man reikia duoti aiškų atsakymą, ar aš esu pakankamai įsisąmoninęs dabartinį tautos siekimų tikslą, ar branginu vieningumo idėją kovai dėl

laisvės atgavimo? ... Ar esu įsijungęs į Pasaulio Lietuvių Bendruomenės organizaciją ir stengiuosi joje veikliau dalyvauti? Pilietinės sąžinės kvotimas duotų mums tikrą, teisingą atsakymą, ar ir kiek mes esame šiandien atsidavę ir naudingi bendram laisvės atgavimo reikalui“.

Prel. Kazimieras Steponas Šaulys mirė 1964 metais gegužės 9 d. *Casa S. Birgitta* namuose, sulaukęs 92 metų. 1965 m. Vasario 16-osios minėjimo metu susirinkę Šveicarijos lietuviai pagerbė Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės Garbės nario prel. K. Šaulio atminimą tylos minutės susikaupimu ir Prelato netektį pažymėjo kaip „labai liūdną įvykį Šveicarijos lietuvių gyvenime“ (1965 metinio ŠLB susirinkimo protokolas).

ŠLB archyvuose randame dr. A. Geručio laišką (1966. 03. 02) kun. Pranui Gavėnui, Lietuvių Seleziečių instituto (Italija) direktoriui, kuriame rašoma, kad jis rems „kiekvieną iniciatyvą, kuria būtų pagerbta atmintis tokio mūsų tautai didžiai nusipelnusio vyro kaip a.a. Prel. Kazimieras Šaulys. Aš buvau, greičiausia, paskutinis lietuvis, aplankęs velionį prieš mirtį. Jis reiškė lūkestį, jog sulauksias 100 metų amžiaus. Deja, toji viltis neišsipildė... Dabar lieka mūsų visų pareiga, - pagerbti velionies atmintį“.

PAMINKLO PREL. KAZIMIERUI ŠAULIUI STATYMO KLAUSIMAS IR PALAIKŲ PERVEŽIMAS

Šveicarijos lietuviai kartu su seleziečiais nutarė įsteigti specialų komitetą, kuris rūpinsis prel. Kaz. Šaulio paminklo pastatymu. ŠLB į tą komitetą paskyrė Oną Linderienę, dr. Albertą Gerutį ir dr. Andreas Hofer-Dargužą.

Steigiamasis šio komiteto susirinkimas įvyko 1966 m. gruodžio 10 d. dr. A. Geručio bute Berne. Jame buvo pasiskirstyta darbais ir aptarta aukų paminklui rinkimo akcija. Dr. A. Gerutis buvo išrinktas komiteto pirmininku, kun. A. Tranavičius (selezietis) - vicepirmininku,

O. Linderienė – išdininke, V. Aleksandravičius (selezietis) ir V. Dargužas - komisijos nariais. Buvo pasiūlyta į Garbės komitetą pakviesti J.E. Vyskupą dr. V. Brizgį ir J.E. Vyskupą dr. P. Brazį bei ministerį St. Lozoraitį. Visi komiteto nariai su tais pasiūlymais sutiko. Dr. A. Gerutis dar pasiūlė į Garbės komitetą įtraukti Lugano vyskupą ir Lugano burmistrą. Susirinkime buvo pranešta, kad Vokietijoje p. J. Norkaitis tam tikslui jau surinko 204.60 DM. Paminklo sąmatai sudaryti, dr. A. Gerutis pasižadėjo nuvykti į Luganą ir pasitarti tuo klausimu su valdžios atstovais. Susirinkime buvo pasiūlytas banko sąskaitos pavadinimas:

„Dėdė Kazimieras“, - tik taip Šaulių giminėje jis buvo vadinamas, be jokių titulų, be kitų vardų.

„Denkmal Mons. Šaulys“. Visi su šituo pavadinimu sutiko. Į susirinkimą iš Ženevos atvyko skulptorius Gabrielius Stanulis, jis, kaip specialistas, paaiškino apie antkapio statymo galimybes ir, komiteto prašomas, sutiko paruošti antkapio projektą. Komitetas nutarė duoti pranešimą spaudai. Visi tam pritarė. (Steigiamojo susirinkimo protokolas).

1967 m. sausio 7d., dr. A. Gerutis, vykdydamas komiteto nutarimus, nuvyko į Luganą, susitiko su kun. A. Arminu ir sužinojo, kad Romoje jau yra sudarytas komitetas, kurio tikslas - pastatyti paminklą a.a. prel. K. Šauliui. Į komitetą įėjo abu užsienyje gyvenę Vyskupai (dr. V. Brizgys ir dr. P. Brazys) ir keletas tremtyje esančių Kauno kurijos atstovų. To komiteto ryšininkas Lugane esąs kun. A. Arminas.

Netrukus dr. A. Gerutis gavo laišką ir iš paties Vyskupo dr. Brazio, kuriame jis pakvietė Šveicarijos komitetą prisijungti ir suderinti abiejų komitetų veiklą. Beje, Vyskupas Brazys rašė, jog „esąs kilęs sumanymas perkelti Prel. Šaulio (eventualiai ir Ministerio Dr. Jurgio Šaulio) palaikus iš Lugano į Romą“. Atsakydamas į laišką, dr. A. Gerutis pabrėžė, kad berniškis komitetas savo mandatą turi iš Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės

valdybos, tad jai dera šiuo reikalu pasisakyti.

To siekdamas, dr. A. Gerutis pasiuntė Aplinkraštį (1967.01.16) bernišio komiteto nariams ir ŠLB pirmininkui A. Gegeckui, informuodamas apie situaciją ir nuo savęs pasiūlė „užleisti tolesnę iniciatyvą antkapio reikalu Romoje susidariusiam komitetui. Mūsų berniškis komitetas galėtų, reikalui esant, talkininkauti“. Visuotiniame ŠLB susirinkime (1967.02.19) buvo nuspręsta prel. Šaulio antkapio klausimo sprendimą užleisti Romoje susikūrusiam komitetui.

1968 m. prelato Kazimiero Stepono Šaulio palaikai buvo perkelti į Campo Verano kapines Romoje.

2010 m. vasarą, pradėjus planuoti „Šveicarijos lietuvių žinios“

laikraščio jubiliejinio leidinį, renkant ir studijuojant prieinamus šaltinius apie Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės ištakas ir jų spaudą, darėsi aišku, kad prel. Kazimieras Šaulys karo nublokštiems lietuviams Šveicarijoje buvo reikšminga figūra, dėl savo laikysenos, moralinių vertybių bei buvusios veiklos, formuojant nepriklausomos ir laisvos Lietuvos pagrindus po pirmojo pasaulinio karo, tapusi Nepriklausomybės, Laisvės ir Valstybingumo simboliu.

Šveicarijos lietuviai buvo skolingi prelatui Kazimierui Steponui Šauliui. Garbės konsulas Tičino kantone, ilgametis Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės narys, Gintautas Bertašius, 2011 metų spalio 29 dienos Prelato pagerbimo ir įamžinimo renginiu užbaigė kažkada pradėtą, bet neįvykdytą, Šveicarijos lietuvių pareigą. Visų Šveicarijos lietuvių vardu tariame jam nuoširdžiausią AČIŪ.



**RŪTA
LASAUSKAITĖ**

Kartais jau net ilgesnį laiką Šveicarijoje gyvenantys lietuviai nustemba, kad šioje šalyje yra tautiečių, ir net tiek „daug“.

Lapkričio 5 d. Ženevoje vykusiame lietuvių susitikime mūsų dalyvavo net 16. Tikrai daug - tiek dar nebuvo nė viename prancūzakalbės dalies susitikime per pustrėčių metų - nuo tada, kai iš Lietuvos atsikrausčiau į Šveicariją ir pradėjau bendrauti su čia gyvenančiais lietuviais. Neilgai trukus iš Eglės Kačkutės perėmiau susitikimų Ženevoje organizatorės vairą. Pareigų pavadinimas skambus - bet rūpesčio nedaug. Kelios dienos prieš numatytą susitikimą išsiuončiu elektroninį laišką su priminimu į bendruomenės elektroninę konferenciją, o dar po poros dienų apskambinu draugus ir pakviečiu kartu pavakaroti penktadienį.

Dažnai sumanom ir neoficialių susitikimų - vasarą po atviro dangumi žiūrėjome kiną, klausėmės gyvos muzikos, o rudenį krepšinio

Lietuviais norime ir būt

čempionato metu mano namuose stebėjom varžybas, vaišinomės šaltibarščiais. Mūsiškių krepšininkų sėkmės atveju buvo suplanuoti ir cepelinai, bet, kaip juokavom, visgi teks valgyti pranašą krabą.

Dar viena proga susitikti sporto gerbėjams buvo lapkričio vidury vykęs Ženevos ATP Challenger teniso turnyras, kuriame žaidė Ričardas Berankis. Ant turėklų pakabindavau lietuvišką vėliavą, vieną popietę net varžybas stebėjęs Lietuvos futbolo federacijos prezidentas Liutauras Varanavičius priėjo paspaust ranką ir susipažint. Daugiausia Ričardą palaikančių buvo pusfinalyje. Kortuose ant turėklų kabėjo net dvi didelės Lietuvos vėliavos, tribūnose buvo ne vienas, pasidabinęs trispalviais atributais. Studentė Inga palaikyti mūsų tenisiniko atskrido net iš Nyderlandų! Sporto centro darbuotojai po varžybų tikslindavosi, ar ant mano pečių Lietuvos vėliava, o kiti tiesiog šypsojosi, žiūrėdami į mus, gerbėjas su trispalve, laukiančias Ričardo po varžybų.

Informacija vakarinėje Šveicarijoje gyvenantiems lietuviams, norintiems



bendrauti: tradiciniai susitikimai vyksta kiekvieno mėnesio pirmąjį penktadienį pakaitomis Ženevoje ir Lozanoje. Nusistovėjo tradicija rinktis nuo 19 val. užėjoje Les Brasseurs. Tiksliausia informacija visada skelbiama interneto svetainėje www.lietuviai.ch ir el. konferencijoje, prie kurios prisijungti galima pagal instrukcijas tame pačiam tinklalapyje.

Iki pasimatymo kitame lietuvių susitikime!



Inga ir Rūta su tenisininku Ričardu Berankiu. Nuotraukoje viršuje - Ženevos lietuvių susitikimas.



**VIRGINIJA
SIDERKEVIČIŪTĖ**

Jau kelintą pavasarį iš eilės Lietuvos *Poezijos pavasario* paukštė sparnu brūkšteli ir Šveicariją: štai, pavyzdžiui, pernai Ženevoje ir Ciuriche sulaukėme poetų Daivos Čepauskaitės, Aido Marčėno, Kornelijaus Platelio ir Alvydo Šlepiko (renginio organizatorė Eglė Kačkutė), o šių metų gegužės mėnesį dviejuose Šveicarijos miestuose Bazelio literatūros klubo kvietimu viešėjo Dovilė Zelčiūtė, Sara Poisson, Donaldas Kajokas ir Skaidrius Kandravičius. Bazelio klubą nuo pirmųjų dienų lydinti poetė ir prozininkė D. Zelčiūtė buvo šio projekto koordinatore Lietuvoje bei planavo išvykas po Šveicariją, poezijos vakaro organizacija Bazelyje rūpinosi Bazelio knygos klubas, o Berne – Lietuvos Respublikos ambasada.

Ir Berne, ir Bazelyje vakarus vedė Dovilė. Ji atvykusiųjų iš Lietuvos poetų „desantą“ pristatė susirinkusiai publikai ne tik kaip kūrėjus, bet ir kaip bičiulius. Vienus iš jų jai tenka matyti gana dažnai, kitus – tik renginių metu. Tarkime su Sara Poisson Dovilės keliai susikerta retokai, nes Sara gyvena Mažeikiuose. „Nuo Kauno

Bazelio literatūros klube

iki Mažeikių, kaip nuo Lietuvos – iki Šveicarijos“, – šmaikštavo renginio vedėja. Paberžėje – iš ten buvo atvykęs kunigas poetas eseistas Skaidrius Kandravičius – Dovilės, kaip ir daugelio kitų Lietuvos (ir ne tik) poetų keliai susieina per poezijos renginius. S. Kandravičius yra to krašto kultūrinio gyvenimo ašis. Donaldą Kajoką Dovilė pristatė kaip poetą, gavusį visas premijas, kurias tik gali gauti rašantysis Lietuvoje, ir kaip savo kūrybos mokytoją. Pačiai renginio vedėjai atskiro pristatymo nereikia – ji yra mūsų nuolatinė viešnia. Pati poetė juokavo, kad jos vyras Jurgis Gimberis yra pasakęs: „Kasmet rudenį paukščiai skrenda į pietus, o Dovilė kiekvieną pavasarį – į Šveicariją“.

Poetai ne tik skaitė savo eiles, bet ir pasakojo apie rašymo įpročius bei atsakinėjo į susirinkusiųjų klausimus. Visi poetai pritarė Dovilės minčiai, kad skaitant jau seniai parašytą eilėraštį, kiekvienas rašantysis puikiai prisimena būseną ir aplinkybes, lėmusias eilėraščio gimimą. Vieną ypatingą momentą D. Zelčiūtė papasakojo iš šios viešnagės: bevaikstant po Bazelio senamiestį ji kartu su Sara ir Skaidriumi leidosi siaura *Totengässlein* gatvele nuo *Petersplatz* link *Marktplatz*. Pasiėkusi rotyšę, Dovilė tuoj pat turėjo stabtelėti, kad galėtų užrašyti eilėraštį.

Tik vėliau ji sužinojo, kad ėjo būtent ta gatvele, kuria po žemės drebėjimo, sugriovusio XIV a. daugybę Bazelio pastatų, buvo nešami žuvusiųjų kūnai.

Sara Poisson kartu su kitais svečiais džiaugėsi, kad Šveicarijoje sutiko tiek daug literatūrą mylinčių žmonių. Apgailestaudama ji teigė, kad Lietuvoje yra ne tiek jau daug skaitytojų, jei į tą skaičių neįtrauktume humanitarinių mokslų atstovų, rašytojų, kurie skaito vieni kitų knygas bei moksleivių, skaitančių knygas pagal mokymosi programas. Anot Saros Poisson, Šveicarijoje veikiantys du literatūros klubai bei susirinkusiųjų smalsumas yra geriausias įrodymas, kad dialogas tarp rašytojų bei poetų, svaigstančių nuo kalbos, nuo žaismo su ja, ir skaitytojų, tiesiogiai nesusijusių su literatūra, yra įmanomas. Poetė įsitikinusi, kad tai yra žingsnelis žmogiškojo universalumo link.

„Lyrika yra kalbos etika“, – sakė Nobelio premijos laureatas Josifas Brodskis. Gal dėl to, kad mes, Šveicarijos lietuviai, geografiškai (jokiu būdu ne emociškai!) esame toli nuo Lietuvos, mums taip rūpi išgirsti eiles iš pačių poetų lūpų. Juk mums svarbus betarpiškas bendravimas, kuris garantuoja ne tik tamprų ryšį su kūrėjais iš Lietuvos, bet ir, J. Brodskio žodžiais tariant, priartėjimą prie kalbos etikos.



S. Žuklio nuotraukoje poetai susitikimo su Bazelio knygos klubo nariais metu.



**EGLĖ
KAČKUTĖ**

Po kelių mėnesių darželiui – mokyklėlei „Ratas“ sueis ketveri metai. Tai nemaža sukaktis. Per tą laiką „Rate“ daug kas įvyko: surengta daugiau nei penkiasdešimt pamokėlių, kai kurios buvo labai geros, kai kurios – ne tokios, trys renginiai – du spektakliai, liaudies muzikos koncertas. Pavasarį vėl laukia labai įdomūs renginys. Keitėsi mokytojos, lankytojai, nors abiejų įkūrėjų – Kristinos Seggewiss sūnūs Robertas bei Ralfas ir mano Inis – seniausi ir uoliausi lankytojai. Nuolat kuriama ir mokyklėlės koncepcija. Kai prieš ketvirtą metų kirpome mokyklėlės juostelę, mums su Kristina buvo svarbiausia sukurti lietuvišką erdvę, kurioje galėtumėme vaikams suteikti tai, ko pačios namie negalime – lietuviškus pokalbius, šventes, ratelius... Žiūrint iš dabarties

Lašas po lašo



Darželiui „Ratas“ – jau greitai keturi metai.

pozicijos tą ir pasiekėme – turime lietuvių kalbos ir kultūros būrelį, kurį nuolat pačios, padedamos kitų tėvų, puoselėjame.

Šiuo metu svarbiausia užduotis – sukurti nuolat lankančių vaikų branduolį, kad galėtumėme dirbti

pagal šią tokią programą ir siekti vaikų lietuvių kalbos raštingumo bei kalbėjimo sklandumo. Ar tai pavyks, pamatysime, bet norėtusi tikėti lietuvių liaudies išmintimi: „lašas pro lašą ir akmenį pratašo“.

Ruduo Ciuricho „Pagranduke“



**DANGĖ
ŽIOGIENĖ**

Rugsėjo 18 dieną po vasaros atostogų vėl sugužėjome į darželio „Pagrandukas“ susitikimą. Smagu buvo pasidalinti atostogų įspūdžiais, bet kartu buvo ir truputį liūdna, nes dar prieš atostogas atsisveikinome su šauniąja mūsų darželio auklėtoja Dalia Kosmačiauskiene. Nenorėdamos, kad vaikai netektų smagių susibėgimų darželyje, užsiėmimais pradėjo rūpintis pačios mamos. Teko knygeles pasivartyti, balsus palavinti, internete panaršyti, kad užsiėmimai būtų vaikams įdomūs.

Darželio susitikimai tradiciškai pradedami dainele-žaidimu „Mes susėdome ratu, pasakyk, kuo tu vardu“. Nuo vaikiuko prie vaikiuko riedantis



A. Žiogo nuotraukoje – darželio „Pagrandukas“ mažieji lankytojai.

kamuoliukas padeda prisiminti draugų vardus arba susipažinti su naujai į darželį atėjusiais vaikais.

Mūsų ratelis kartais sutalpina ir daugiau nei 20 vaikučių, tiesa, ne visi iš jų dar gali patys pasakyti savo vardą



A. Žiogo nuotraukoje - „pagrandukų“ užsiėmimai.

- jiems padeda tėveliai ar vyresni broliai ir sesės. Ratelyje dažniausiai sėdi ne tik ciurichiečiai - paprastai jame būna ir Onytė bei Simas iš Bazelio, Paula iš Berno apylinkių, Mona iš Altdorfo, Jorė, Rokas ir Rūtelė iš Buchso. Po susipažinimo pašokame keletą smagių ratelių, paskaitome pasaką, o tada skubame prie rankdarbių. Padirbėjus labai skanu visiems kartu papietauti.

Rugsėjo mėnesio užsiėmimą vedė mamos Rasa ir Rita, be tradicinių dainų ir žaidimų, skaitėme pasaką „Išėjo tėvelis į mišką“, paskui mažytės vaikų rankytės suko karoliukus iš laikraščio skiaučių, iš jų vėrė karolių ir apyrankes. Spalio mėnesį mokytojomis buvo mamos Jovita ir Gita. Šis užsiėmimas buvo skirtas rudeniiui, darbéliams naudojome įvairias gamtos dovanas. Lapkritį, vadovaujami mamų Sonatos ir Danguolės, jau po truputi ruošėmės artėjančioms žiemos šventėms, skaitėme pasaką apie pelytės Kalėdas, gaminome ir dabiname nykštukų kepurėles. Tik mažuosius nykštukus sunku buvo nufotografuoti - vis kuris nors pabėgdavo iš kadro.

Tikimės, kad ne mažiau smagūs užsiėmimai mūsų laukia ir kitais metais. Kviečiame prisijungti prie mūsų!

„Sugrįžusią“ žemietę suduviai sutiko su pagarba



JŪRATĖ
CASPERSEN

Praeitame „Šveicarijos lietuvių žinios“ numeryje (Nr. 18) pranešėme, kad „Juzės Katiliūtės paveikslai kelias tėviškėn“. Šis straipsnis - kaip tik apie tą kelionę „namo“.

2009 metų vėlyvą rudenį atsisveikinome su ilgamete Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės nare, karo audrų 1945 metais atbloškta ir visam gyvenimui likusia gyventi ir kurti Ženevoje - dailininke Juze Katiliūte.

Po Juzės Katiliūtės mirties likusiems paveikslams, piešiniams, eskizams, darbo įrankiams, rinktomis meno knygoms, jos sesers, Albinos Janus-Katiliūtės, gyvenančios JAV, įgaliojimu reikėjo surasti geriausią šeiminką. Nelengvas ir gan netikėtas darbas. Guodžiausi tuo, jog atrodė, tuo metu kitos išeities ir nebuvo, o dailininkės darbo studiją reikėjo kuo greičiau atlaisvinti.

Įgaliojimą lydėjo ponios A. Janus laiškas. Ji rašė: „*Tas mane neišpasakytai nudžiugino, nes jos palikimas man buvo didelis rūpestis. Mano sesutė savo testamentu pareiškė norą, kad jos meną aš perduočiau Ženevos Misijai, kuri pasirūpintų jo persiuntimu į Lietuvą, į Marijampolės meno muziejų. Testamentas buvo darytas prieš daug metų, kai p. Petrikas dar buvo Ženevoje ir buvo labai geras Juzytės draugas. Laikas bėga, dalykai keičiasi, ir su naujais pareigūnais Misijoje jos ryšiai nutrūko, dalinai dėl jos silpnėjančios sveikatos.* <...> *Supakavau viską, ką radau atelier, žinodama, kad ne viskas yra vertinga. Ašarodama ta dariau, kadangi kiekvienas piešinėlis ar drobė man buvo mano brangi sesutė. Fiziniai buvau išeikvota, o emociškai prislėgta. Nutariau atrankos darbą palikti kam kitam, kas*

neturėtų to prisirišimo ir galėtų būti objektyvus, kas man tapo neįmanoma. Ypač, kad dalis reikėtų sunaikinti. Džiaugiuosi ir esu labai dėkinga, kad Jūs apsiėmėte tą meną priimt ir tvarkyt. Jeigu pasitaikytų proga kaip nors dalį pervežti į Marijampolę, kur, yra kalba, muziejus galvoja jai paskirti atskirą kambarį, tai būtų puiku. Iš Lietuvos man rašė, kad būtų gerai išsaugoti paletę, šepetukus su jų indu, netgi molbertą, kuris, žinoma, buvo per didelis, kad pakuočiau. Palieku visus sprendimus Jums ir Jūsų padėjėjams“.

Padėjėjais tapo pirmiausia Juzės Katiliūtės tikrieji draugai - ilgametė jos draugė Ženevoje Silvija Šlekytė, Erikas Petrikas (dvi kadencijas dirbęs Lietuvos Generaliniu konsulu Ženevoje ir palaikęs šiltus draugiškus ryšius su J. Katiliūte iki pat jos mirties) ir Angonita Rupšytė (ji lankėsi pas Juzę Katiliūtę vėlyvaisiais metais ir artimai bendravo laiškais). Prie padėjėjų noriu paminėti ir dabartinę ŠLB valdybą, kuri pritarė pasiūlymui, kad tris Juzės Katiliūtės paveikslus paliktume Šveicarijoje, išlikimo „saviškių“ tarpe vardan (jie buvo parduoti 2011m. Vasario 16-osios šventės metu surengtame aukcione) ir kad vienas paveikslas būtų padovanotas LR ambasada Berne. Visa kita buvo ruošiamą kelionei į Lietuvą.

Dailiai ir tvarkingai sesers ir sūnėno supakuotus paveikslus reikėjo išvynioti ir nufotografuoti, nes be šito negalima buvo jų nei pervežti, nei Lietuvoje įvertinti, ką verta vežti.

Prisilietimas prie Juzės Katiliūtės paveikslų, ypač pirmųjų - tamsiųjų - buvo tikras sukrėtimas (brandieji J. Katiliūtės paveikslai yra spalvingi, magiški, ir ekspresyvi), iš jų galima aiškiai jausti, kokia buvo Juzės Katiliūtės emocinė būseną, kai ji, jauna menininkė, karo nublokšta atsirado svetimame ir nesvetingame krašte. Ta būseną buvusi labai slegianti ir visą gyvenimą išlikusi Juzės Katiliūtės sapnuose. (Tai ne viename straipsnyje aprašė Juzę Katiliūtę pažinojusi

Janina Survilaitė). Daug ankstyvųjų (apie 1949-1950 m.) motyvų - stori, galingomis šakomis medžiai tamsioje girioje, kurioje, nei tarp jų, nei virš jų - nė prošvaistės šviesos ar saulės. Jie neatrodo grėsmingi, labiau kažkokie bežadžiai, fatalūs, nepalenkiami.

Rinkinyje buvo virš pusšimčio paveikslų - su rėmeliais, be rėmelių (keletas jau prastos būklės), ant drobės, popieriaus ar kartono, aplankuose - dešimtys, o gal šimtai eskizų, be to, dėžės su dailininkės teptukais ir jų indu, paletė, darbo kepurė ir meno knygomis.

Pirmasis paveikslus įvertino Dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys iš kompaktiniame diske įrašytų nuotraukų. Jis patarė kalbėtis su Marijampolės Kultūros centro vyriausia specialiste etnokultūrai Ona Birute Surdokiene. Dailės galerija, nuo 2008 metų gegužės veikanti Kultūros centre, eksponuoja ir renka iš Sūduvos kilusių iškilių menininkų darbus. Juzės Katiliūtės vardas ten jau buvo gerai žinomas, gerbiamas ir mylimas. Jau 2004 metais generalinio konsulo Eriko Petriko pastangomis į Marijampolės Kultūros centrą buvo pervežta daugiau nei 40 dar pačios dailininkės atrinktų paveikslų. Surdokiene patikino, kad

darbų Kultūros centrai nestigo, norėjosi, kad žymią parodos dalį sudarytų naujai atvežti paveikslai.

Reikėjo skubėti, kad iki gegužės 24d. Juzės Katiliūtės palikimas pasiektų Marijampolę. Pagalbos pervežimui nesisekė gauti nei iš URMO, nei iš Kultūros ministerijos, ji organizavome patys. ŠLB valdyba nusprendė pinigų, surinktų už aukcione parduotus Juzės Katiliūtės paveikslus, panaudoti palikimo pervežimui. Paskutinėmis dienomis iškilo dar viena bėda - pervežimo dokumentams reikalingi kiekvieno paveikslų matmenys, pavadinimas ir nutapymo metai. Teko vėl visus paveikslus išpakuoti, išmatuoti, suregistruoti muitinei ir vėl supakuoti.

Gegužės 20 dieną Juzės Katiliūtės palikimas „beveik“ sėkmingai pasiekė Marijampolę. Ona Birutė Surdokiene iškart pasiuntė laišką: „*Mes jau laimingi. Visą sėkmingai parsivežėm ir 16 val. pradėsime eksponuoti parodą. Beliko išsiųsti raštus į Bazelį. AČIŪ.*“ Parodos suruošimui buvo likę labai mažai laiko, nes jos atidarymas buvo planuotas už trijų dienų, šventei, skirtai Marijampolės miesto dienai.

Su jauduliu širdyje vykau į parodos atidarymą. Buvo aišku, kad su Juzės Katiliūtės paskutiniais paveikslais

„su Juzės Katiliūtės paskutiniais paveikslais ir darbo įrankiais iš Šveicarijos „išsikėlė“ čia 60 metų gyvenusi, kūrusi ir Lietuvą garsinusi ženevietė“

Kultūros centras labai didžiuojasi išeivijoje gyvenusiais ir gyvenančiais tautiečiais, dažnai eksponuoja jų darbus ir būtų labai dėkingi, jei Juzės Katiliūtės palikimas būtų parvežtas į tėviškę.

2011 metai - tai Juzės Katiliūtės jubiliejiniai metai. Jai gruodžio 12 dieną būtų sukakę 95-eri.

Kultūros centro vadovybės pageidavimu palikimas turėjo atvykti iki gegužės 24 dienos, nes tą dieną buvo atidaroma trijų išeivijoje gyvenusių ir kūrusių Sūduvos dailininkų, tame tarpe ir J. Katiliūtės, jubiliejinė paroda. Nors Katiliūtės

Kita vertus, be galo džiaugiuosi, kad yra išpildomas Juzės Katiliūtės didžiausias noras - „sugrįžti“ į gimtąjį kraštą ir toliau tarnauti Lietuvai. Buvo graudu ir miela matyti, su kokia pagarba ir meile marijampoliečiai sutiko savo žemietės „sugrįžimą“.



Paveikslai ir daiktai dar Juzės Katiliūtės studijoje, bet jau paruošti kelionei į Lietuvą. Dariaus Staniulio nuotrauka.

Parodos atidaryme dalyvavo miesto ir rajono žmonės, moksleiviai, rajono savivaldybės atstovai ir geriausi Juzės Katiliūtės draugai - Erikas Petrikas ir Angonita Rupšytė iš Vilniaus.

Parodoje buvo pristatyti trys Sūduvos menininkai. Šalia Dinos Budginas (1941 m.) iš JAV keletos paveikslų ir Izraelio Bidermano (1911-1980) poros fotografijos darbų, Kultūros centro Dailės galerijos sienas puošė virš 30 Juzės Katiliūtės paveikslų, didžioji dauguma - prieš keletą dienų atvykusi iš Šveicarijos. Ant paaukštinto stovo - Juzės Katiliūtės darbo įrankiai - teptukai, gipsiniame, žmogaus veidą turinčiame inde, ir paletė. Ekspoziciniuose stenduose po stiklu - eskizai, knygos, dailininkės užrašai. (Paroda veiks iki 2012m. gegužės).

Per parodos atidarymą buvo iškilmingai pasirašytas „Perdavimo Aktas“, kuriuo Šveicarijos Lietuvių Bendruomenė perdavė Marijampolės Kultūros centrai „nuolatiniam saugojimui ir naudojimui išeivijos dailininkės, ženevietės Juzės Katiliūtės (1916-2009) paveikslų, piešinių, eskizų, tapymo įrankių ir meno knygų rinkinį“.

Po to sekė Juzės Katiliūtės atminimui skirtas minėjimas su kamerinės muzikos intarpais, atvykusieji dalijosi prisiminimais, Angonita Rupšytė paskaitė keletą ištraukų iš J. Katiliūtės jai rašytų laiškų, o Erikas Petrikas prisiminė malonių epizodų iš jų ilgametės draugystės.

Po parodos atidarymo, jau mažesniame prie renginio prisidėjusių žmonių rate, dalyvaujant

ir Marijampolės savivaldybės Kultūros skyriaus vedėjai p. Jūratei Zakarevičienei, užsimezgę kalba apie tai, kad būtų šaunus projektas, jei jungtinėmis jėgomis įstengtume, galbūt Juzės Katiliūtės 100-osioms gimimo metinėms, paruošti ir išleisti jos kūrybos darbų katalogą ar monografiją. Tai turėtų didelę vertę, nes dailininkės paveikslai nėra surinkti vienoje vietoje, ir būtų tinkamas Juzės Katiliūtės pasišventimo kūrybai, kilusiai iš Lietuvos spalvų ir pasakų, ir skirtai TIK Lietuvai, įvertinimas.

Prie šios temos sugrįžome vėlai vakare, kai jau sėdėjome dviese su Ona Birute Surdokiene jos bute, kuriame, kaip kokioje meno galerijoje, buvo daug pačios ir kolegų menininkų darbų ant sienų ir po stiklu (Ona yra karpinių meistrė, ne kartą dalyvavusi nacionalinėse parodose). Abi turėjome „ant dūšios“ tą pačią mintį, kurią sukėlė viena knyga iš Juzės Katiliūtės meno knygų rinkinio. Tai 1973 metais Čikagoje („Mūsų žinios“ Lietuvių Jėzuitų ir Jaunimo centro 1500 egzempliorių tiražu) išleista knyga „Lietuvis dailininkas išeivijoje“. Ten suminėta kelios dešimtys žinomų ir nežinomų išeivijos dailininkų. Iš Europoje gyvenusių ir kūrusių paminėti 13, tarp jų – Alfonsas Krivickas (Hüttenfeldas), Pranas Gailius ir Žibuntas Mikštys (Prancūzija), Antanas Braždys (Anglija), Sofija Pacevičienė ir Irena Pacevičiūtė (Italija). O kur Šveicarijos menininkai gigantai – GABRIELIUS STANULIS ir JUZĖ KATILIŪTĖ? Kaip jie galėjo būti knygos leidėjams nežinomi, kai jų parodos buvo rengiamos Europoje ir

Amerikoje, apie jų kūrybą rašė didieji Ženevos laikraščiai ir lietuvių išeivijos spauda? Kodėl jų vardai neužkliuvo, nors jų meninės parodos lydėjo Europos Lietuvių Studijų savaitės, o Gabrieliaus Stanulio, Ženevos universiteto Skulptūros katedros ilgamečio profesoriaus, skulptūromis ir moderniomis mozaikomis išpuoštas Ženevos miestas? Net „Šveicarijos lietuvių žinios“ Nr.6, išėjusios 1952m. gruodžio mėnesį, pranešė, jog Klyvlendo savaitraštis „Dirva“ įsidėjo tokią informaciją iš Šveicarijos: „Šveicarijos lietuvių bendruomenė išgyveno pažymėjimo vertą laimėjimą: pirmą kartą Helvetų žemėje išstatytas lietuvių menas. Nuo spalio m. 4 iki 26 d. Ženevoje, Rath vardo miesto meno galerijoje, lietuvių dailininkė Juzė Katiliūtė - Stanulienė dalyvavo meno parodoje, išstatydama 20 paveikslų. Dailininkės paveikslai užėmė ištisą vieną salę...“ Gaila, kad pavadinimu į visuotinumą apeliuojanti knyga tėra tik selektyvinė, ir vargu ar objektyvi apžvalga. O gal buvo kitų, mums nežinomų, priežasčių, dėl kurių šių dviejų per visą sovietmetį Šveicarijoje kūrusių menininkų vardai nebuvo įtraukti į lietuvių dailininkų išeivijos albumą?

Bandau įsivaizduoti, ką jautė Juzė Katiliūtė vartydama tą albumą. Ir kas jai jį atsiuntė. Manau, kad ji visa širdimi džiaugėsi už tuos, kurie paminėti, aprašyti, įdėtos jų kūrybos nuotraukos. Kodėl taip manau? – ogi, todėl, kad žodis *kuklumas* taikliausiai charakterizuoja Juzę Katiliūtę. Kukli, draugiška, atvira, tik gero kitam linkinti asmenybė. Ji net

protestuodavo, kai straipsniuose apie jos kūrybą buvo bandoma prilipdyti bendrinius menininką aukštinančius epitetus, net ir po to, kai jau žymiai solidesnį jos parodų įvertinimą buvo padaręs ne vienas Lietuvos ar Vakarų Europos meno kritikas.

Tuo labiau Juzė Katiliūtė nusipelno monografijos ar /ir kūrybos darbų katalogo savo apvalaus jubiliejaus proga, ypač, kad jos nuopelnas Lietuvai jau įvertintas Kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiumi.



JŪRATĖ
CASPERSEN

Kasmet atrandame vis naujų istorinių ir kultūrinių sąsajų tarp Lietuvos ir Šveicarijos įvairiais istoriniais laikotarpiais. Jau gan daug rašyta apie akademines studentų keliones į žymiausias Šveicarijos universitetus, apie jų įkurtas daugijas ir lietuvių rašytojų kūrybines bei turistines viešnages Šveicarijoje. Kiek mažiau studijuotas, bet didele versme atsiveriantis baltas istorijos lapas yra apie lietuvius, vykusius į Šveicariją gydytis kalnų sanatorijose. Iš jų ne visi sugrįžo, - kai kurie liko čia amžiams. Vieną tokią žymią Lietuvos asmenybę jau žinome iš anksčiau - Lietuvos filosofijos pradininką Romaną (Ramūną) Bytautą, palaidotą Leze (Leysin) kapinėse (Vo kantone) 1915 metais.

Priartėjimą ar sugrįžimą prie šios temos paskatino dar vieno žymaus lietuvių dailininko Antano Samuolio pėdsakų ieškojimas Alpių krašte. Jos vedė į tą patį Lezė kaimelį, kuriame iki praeito šimtmečio VII dešimtmečio pradžios veikė daug gydyklų ir sanatorių. Tą paiešką iniciavo Lietuvos dailininkų sąjungos Kauno skyriaus entuziastų ir Antano Samuolio kūrybos gerbėjų planuojama ekspedicija į Šveicariją.

Antanas Samuolis (Samulevičius) - neeilinė XX a. Lietuvos tapybos figūra, priklausiusi maištingajai

Lietuvių dailininkas Antanas Samuolis ir Šveicarija



Kauno menininkai ir Šveicarijos lietuviai Antano Samuolio pagerbimo ir įamžinimo renginyje 2011m. birželio 26 d. prie „Les Airlles“ viešbučio. Dr. Prano Griušio nuotrauka.

menininkų grupei „Ars“. Jis iš savo amžininkų išsiskyrė plačia jausmų skale, siekiančia nuo lyrikos iki tragizmo bei grotesko. Jo gaivališka ir nuoširdi tapyba pavergė auditoriją audringais vidiniais išgyvenimais. Antanas Samuolis mirė nesulaukęs 43 metų, o jo kūrybinis kelias tęsėsi tik apie 7 metus, bet jo palikti pėdsakai tapyboje yra žymūs ir reikšmingi. Jis savo kūryba paklojo pamatus ištisoms moderniosios lietuvių tapybos kartoms. Šiandien yra žinoma apie 60 dailininko kūrinių, kurių didžioji dalis yra saugomi Lietuvos dailės (7) ir Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės (31) muziejuose, kiti – privačiose kolekcijose. Pažymint Antano Samuolio reikšmę Lietuvos meno raidai, nuo 1994 m. Lietuvoje vyksta tarptautiniai dailininkų simpoziumai (plenerai), skirti A. Samuolio atminimui. Jų tikslas yra propaguoti Lietuvos kultūrą Lietuvoje ir užsienyje, suburti profesionalius menininkus kūrybiniam darbui, skatinti novatoriškumo paieškas tradicinėje molbertinėje tapyboje bei priminti meno pasauliui apie Antano Samuolio reikšmę lietuvių tapybos mokyklai. 2012 metais bus minimos 70-osios A. Samuolio mirimo metinės, todėl šiais metais buvo sugalvota aplankyti ir pagerbti didžiojo menininko paskutinę gyvenimo ir

mirties vietą.

Antanas Samuolis gimė 1899 m. birželio 3 d. Puišiuose, Raseinių rajone, studijavo Kauno meno mokykloje V. Vienožinskio studijoje. Parodose pradėjo dalyvauti nuo 1930 metų, paskutinį savo paveikslą nutapė 1937 m. Vos tik pradėjus savarankišką kūrybą, A. Samuolį užklupo šeimos liga - tuberkuliozė. Sveikatai pablogėjus, dailininkų sąjunga tarpininkavo, kad Samuolis 1939 m. vasarą išvytų gydytis į Šveicariją, į Leze (Leysin) kurortą. Iš pradžių A. Samuolis gydėsi „Les Airlles“ sanatorijoje. Po 1940 m. birželio įvykių Lietuvoje nutrūko nedarbingumo pašalpa, atėidavusi iš tėvynės kaip mokestis už sanatoriją. Tada A. Samuolis buvo perkeltas į ligoninę, priklausiusią labdarininkų „Sanatorium populair“ įstaigai, kurią beturčiams globoti įsteigė Leze „Societe de l'asile“. Čia Samuolis mirė 1942 m. vasario 9 d. Tuo metu Europą siaubė Antrasis pasaulinis karas, nebuvo galimybių Samuolio palaikus gražinti į Lietuvą. Jis buvo palaidotas Leze (Leysin) miestelio kapinėse.

Kauno menininkų ekspedicija vyko 2011m. birželio 22-26 d. Jiems talkino Šveicarijos lietuviai. 8 Lietuvos dailininkų grupė apsigyveno toje

pačioje viloje Leze kaimelyje, kuri A. Samuolio lankymosi laikais buvo brangi gydymo ir poilsio sanatorija, o dabar - malonių amerikiečių šeiminkų prižiūrimas ekonominės klasės viešbutis. Viešnagės metu, Kauno menininkai organizavo tapybos sesijas, be to, vietinei meno gerbėjai ir istorikai Véronique Bernard padedant, buvo surušta vietiniams meno mėgėjams lietuvių dailininkų Šveicarijoje tapytų darbų paroda.

Menininkų iš Kauno viešnagė vainikavome birželio 26 d. bendru renginiu, skirtu Antano Samuolio pėdsakams Šveicarijoje pagerbti. Renginio metu buvo prisiminta ir pažymėta A. Samuolio reikšmė lietuvių tapybai ir menininkams, aplankytos kapinės ir, kaip atminimo ženklas, „Les Airlles“ viešbučiui buvo padovanota dailininko paveikslas „Moteris geltonu rūbu“ (1933) reprodukcija.

Pagelbėdami Lietuvos dailininkams įgyvendinti savo planus, mes, Šveicarijos lietuviai, taip pat prisilietėme prie dar vienos istorinės Lietuvos - Šveicarijos sąsajos, kuri jau rutuliojasi į tolimesnį lietuviškų pėdsakų įamžinimą Leze kaimelyje ateinančią vasarą.



Suduvos išeivijos jubiliejinės parodos atidarymas ir Juzės Katiliūtės „sugrįžimo“ minėjimas. Birutės Kurtinaitienės nuotraukoje: E. Petrikas, A. Rupšytė, I. Skirpstienė, O. Surdokienė ir J. Caspersen.

Lietuvos ir Šveicarijos diplomatinių santykių užmezgimo 90-osios ir atkūrimo 20-osios metinės

RIMANTĖ TAMOLIŪNIENĖ

Kauno apskrities viešosios bibliotekos Kultūros renginių ir leidybos grupės vadovė

Šiais metais minima reikšminga sukaktis – Lietuvos Respublikos ir Šveicarijos Konfederacijos diplomatinių santykių užmezgimo 90-metis ir jų atkūrimo 20-metis. Šia proga Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje spalio 27 d. buvo atidaryta paroda, kurią sudaro dvi dalys – istorinių dokumentų faksimilinės kopijos bei Dianos Brunner ir Ilonos Katkienės fotografijų ciklas „Šveicarija lietuvių emigrančių akimis“.

Žiūrovai turėjo galimybę apžiūrėti 1918–1920 metų dokumentus, spaudos iškarpas, kurios liudija Lietuvos diplomatinės tarnybos kūrimąsi, diplomatinių santykių užmezgimą ir ambasados Berne įkūrimą. Susidomėjimo sulaukė Dianos Brunner ir Ilonos Katkienės fotografijų ciklas „Šveicarija lietuvių emigrančių akimis“. Jo autorės iš daugiau nei dešimtmetį kauptų kolekcijų atrinko po dešimtį sustabdytų akimirkų, kuriose kaip Alpių kalnų



D. Brunner ir I. Katkienės paroda.

upokšniai alma besąlygiška šveicarų meilė savo žemei.

Kultūros renginių ir leidybos grupės vadovė Rimantė Tamoliūnienė pristatė garbingus svečius ir priminė, jog parodos iniciatoriai ir rengėjai – Seimo Tarpparlamentinių ryšių su Šveicarijos Konfederacija grupė ir Lietuvos Respublikos ambasada Šveicarijos Konfederacijoje. Į renginį atvyko Lietuvos Respublikos ambasados Šveicarijos Konfederacijoje laikinoji reikalų patikėtinė Virginija Umbrasienė, Lietuvos garbės konsulas,

Šveicarijos–Lietuvos prekybos rūmų prezidentas Graziano Pedroja bei Šveicarijos–Lietuvos prekybos rūmų valdybos nariai Dimitrij de Faria e Castro ir Christian W. E. Feldhausen.

Kreipdamasi į gausiai susirinkusius parodos lankytojus, ponja Virginija Umbrasienė pažymėjo, kad tarpukario Kaune veikė Užsienio reikalų ministerija, buvo mezgami diplomatiniai santykiai, taip pat ir su Šveicarija. Tačiau Lietuvos ir Šveicarijos ryšių istorija – senesnė, siekianti Gintaro kelio, didikų Radvilų mokymosi Bazelio universitete ar S. Šalkauskio, V. Mykolaičio-Putino ir kitų lietuvių studijų Fribūro universitete laikus. Tarpukario metais Kaune gyveno ir dirbo šveicarai J. Eretas, kuris Lietuvoje skleidė šveicariškos demokratijos idėjas ir diegė bendruomenės gyvenimo įpročius, kūrė jaunimo ir visuomenines organizacijas, įsteigė Lietuvos naujienų agentūrą ELTA.

Džiugu, kad Lietuvos ir Šveicarijos dialogas tęsiasi ir mūsų dienomis. Vilniuje organizuotas seminaras verslininkams, Kaune šveicarų delegacija susitiko su Prekybos, pramonės ir amatų rūmų bei Žemės ūkio rūmų atstovais.

Anot Lietuvos garbės konsulo, Šveicarijos–Lietuvos prekybos rūmų prezidento Graziano Pedrojos, tik pagyvenęs Lietuvoje jis suprato, kad mūsų šalis traukia ne tik akį, bet ir

širdį. Viešėdamas Kaune pirmą kartą, diplomatas aplankė Katedrą ir prie jos vykusių amatų mugę. Jam įsiminė ten sutiktų žmonių atvirumas, šiltumas ir geranoriškumas. Savo tėvynėje garbės konsulas mėgsta pajuokauti, kad Šveicarija, nors ir nebūdama ES nare, turi ES priklausančią teritoriją – Šveicarijos kaimą Jonavos rajone.

Buvusių Raudondvario dvaro savininkų palikuonis Dimitrij de Faria e Castro gimė ir augo Kaune, todėl jam visada malonu lankytis gimtajame mieste. O štai Christian W. E. Feldhausen, su savo žmona Milda ir dukra kasmet atvykstantis į Lietuvą, prisipažino, jog nori dalyvauti bendruose projektuose su Kauno menininkais.

Kauno miesto savivaldybės tarybos narė Nijolė Rudgalvienė perdavė mero sveikinimus. Lietuvos dailininkų sąjungos Kauno skyriaus pirmininkas Gintautas Vaičys, šią vasarą lankęsis Šveicarijoje ir keliavęs dailininko Antano Samuolio pėdomis, padovanojo svečiams skulptoriaus Roberto Antinio knygas.

Lietuvos istorija besidomintis kolekcininkas Henrikas Kebeikis priminė, kad 1916 m. Lozanoje vykusioje lietuvių konferencijoje buvo nuspręsta atkurti nepriklausomą Lietuvos valstybę. Kaupiantis su šiuo faktu susijusių įvairių dokumentinę medžiagą, H. Kebeikis pasiūlė parodą papildyti vertingais eksponatais, tarp kurių J. Gabrio ir V. Daumanto parengtas ir išspausdintas Lietuvos žemėlapis (1 : 1 500 000), kuriuo naudojosi Lietuvos politikai, nustatinėdami atsikuriančios valstybės sienas su kaimyninėmis šalimis, ir pirmųjų lietuviškų pašto ženklų (lipinukų) prototipai, išleisti 1916–1917 m. Šveicarijoje ir Prancūzijoje.

Pasidžiaugus nuolat tvirtėjančiais abiejų tautų ryšiais, svečiams buvo įteiktos dovanos – bibliotekos darbuotojų parengti leidiniai apie Kauną. Po oficialaus atidarymo visi parodos dalyviai buvo pakviesti į Vokiškų ir šveicariškų leidinių biblioteką, kur galėjo šiltai ir jaukiai pabendrauti prie vyno taurės.



VIRGINIJA
UMBRASIENĖ

DIPLOMATINIAI JUBILIEJAI

Baigiantis 2011 metams., paženklintiems dviem Lietuvos - Šveicarijos santykių jubiliejais - diplomatinių santykių užmezgimo devyniasdešimtmečiu (1921 rugpjūčio mėn. 9 d.) ir diplomatinių santykių atkūrimo dvidešimtmečiu (1991 rugsėjo mėn. 5 d.) – turime prisiminti ne tik tai, kokią reikšmę dvidešimtojo amžiaus ir naujausių laikų valstybingumo istorijai turėjo diplomatinių santykių užmezgimas, ir ne tik tai, kad šie jubiliejai liudija, jog šveicarai visada palaikė Lietuvos nepriklausomybės siekius, bet ir tai, kad abi šalys ilgus šimtmečius viena kitai buvo ir yra svarbios politinė, kultūrinė, visuomeninė (ir, žinoma, ekonominė) prasmėmis ir kad tą svarbą kūrė ir palaikė konkretūs žmonės.

Jei Šveicarija nebūtų buvusi mokslo ir kultūros židinyje ir jei joje nebūtų buvę palankaus visuomeninio klimato ir galimybės pasisemti šviesiausių idėjų, tai tikrai į Bazelio, Fribūro, Berno, Ciuricho, Ženevos universitetus jau nuo XVI amžiaus vidurio nebūtų vykę studentai, vėliau tapę aukščiausiais valstybės pareigūnais ar kitais įtakingais mokslo, kultūros ir visuomenės veikėjais Lietuvoje. Šveicarijoje mokėsi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikai Kiškos ir Radvilos, penki tarpukario Lietuvos universitetų rektoriai, trys vyskupai, daug rašytojų ir kunigų. Reikėtų atskirai paminėti, kad aukščiausias pareigas tarpukario Lietuvoje užėmusi moteris diplomatė, agentūros ELTA vedėja Magdalena Avietėnaitė baigė Ženevos universitetą.

XIX a. pabaigoje studentų iš Lietuvos gausa išsiskyrė Fribūro universitetas, kuriame susiformavo 20 a. elitas: filosofas Stasys

Šalkauskis, arkivyskupas prof. Jurgis Matulaitis-Matulevičius, rašytoja Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana, prelatas Vincas Borisevičius, kunigas, užsienio reikalų ministras Juozas Purickis, rašytojas Vincas Mykolaitis-Putinas, Juozas Eretas, ir daugelis kitų. 1895-1935 m. Fribūro universitete studijavo apie 110 lietuvių. 1899 m. vasario mėn. 12 d. jame buvo įkurta pirmoji lietuvių studentų draugija „Rūta“ (1913 m. pavadinta „Lithuania“), kuri prieš Pirmąjį pasaulinį karą turėjo 30 narių.

XX a. pirmaisiais dešimtmečiais Šveicarija buvo labai intensyvi lietuvių patriotinės ir visuomeninės veiklos vieta. 1915 m. čia įkurti pirmieji pabėgėlių ir nukentėjusiųjų nuo karo šalpos komitetai. 1915-1919 m. Lozanoje veikė propagandos ir politikos centras. 1915-1918 m. Berne, Ciuriche ir Lozanoje įvyko šešios lietuvių konferencijos, iškėlusios laisvės ir nepriklausomybės, etnografinių žemių grąžinimo klausimus.

Tuometinė lietuvių veikla nebuvo tik siauro rato imigrantų interesai. Lietuvių tikslus parėmė ir šveicarai. Ryškiausias to pavyzdys yra 1920 m. vasario 11 d. Ženevos kultūrinio elito mitingas, raginęs federalinę valdžią suteikti Lietuvai oficialųjį pripažinimą. Žinoma, tai nebuvo pagrindinis veiksnys, paskatinęs Šveicariją 1921 m. rugpjūčio 20 d. į Kauną atsiųsti Užsienio reikalų ministerijos vadovo Giuseppės Mottos pasirašytą telegramą – pranešimą apie Lietuvos pripažinimą de jure. Diplomatai vykdė derybas jau nuo 1918 m. gruodžio 2 d.

Šveicarijos pripažinimas buvo svarbus politinis aktas, turėjęs didelės svarbos Lietuvos valstybingumo įtvirtinimui tarptautinėje erdvėje ir sprendžiant komplikuitus klausimus su kaimyninėmis valstybėmis. Šveicarai, Vytauto Didžiojo universiteto profesorius dr. Alfredas Sennas straipsnyje Lietuva ir Šveicarija, paskelbtame laikraštyje „Lietuva“ 1921 m. rugpjūčio mėn. 25 d., rašė „Tai turi neapsakomai didelės svarbos mūsų (atkreipkite dėmesį, šveicarai apie Lietuvą



V. Umbrasienė (kairėje) su parodos svečiais.

sako „mūsų“ - autorės pastaba) klausimui tarptautinėje politikoje. Visų pirma Šveicarijos žygis turės padaryti nemažos įtakos į kitų valstybių santykius su Lietuva [...] Kilnus Šveicarijos žygis turės būti dairytis į didžiųjų kaimynų tam tikrais interesais vadovaujamą politiką, bet gali ir privalo imtis savitos politinės akcijos stabilizuoti taikos santykiams Europoje. Ir didžiosioms valstybėms šis Šveicarijos žingsnis nebus be reikšmės: tai atvirai tartas kartus teisybės žodis, nurodymas, [...] jog negalima remti valstybių santykiavimo gryno gešefo ir pajėgos pagrindais, visiškai paneigiant teisės dėsnius [...]. Todėl Šveicarijos pripažinimas de jure nepriklausomos Lietuvos valstybės bus neišdildomai įrašytas mūsų tautos istorijos lapuose, kaip brangiausias ir džiaugsmingiausias atminimas iš mūsų laisvės kovų epochos“.

Okupacijos metais po Antrojo pasaulinio karo Šveicarijoje ne tik prieglobstį, bet ir galimybę dirbti Lietuvos nepriklausomybės labai surado diplomatas, signataras Jurgis Šaulys, signataras, prelatas Kazimieras Steponas Šaulys, diplomatai dr. Albertas Gerutis, Stepas Garbačiauskas, bet ir daugelis pabėgėlių lietuvių, kurie, nors ir sunkiai kūrėsi tuo metu ne itin svetingai juos priėmusioje Šveicarijoje, savo patriotinės priedermės nepamiršo. Visa pokario Šveicarijos lietuvių bendruomenės veikla vyko po darbo Tėvynės išvadavimui ženklu. Tai liudija ne tik valstybinių švenčių renginiai, pama Vasario 16-osios gimnazijai Hiutenfelde ir „Katalikų bažnyčios kronikai“, Lietuviškų studijų savaitėms, asmens laisvių klausimų kėlimas Jungtinių Tautų sesijų Ženevoje metu, asmeninės iniciatyvos (pavyzdžiui, daktaro Vaclovo Dargužo senųjų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų žemėlapių dovanojimas Vilniaus universitetui). Tai liudija profesoriaus kunigo Jono Juraičio, kunigo Albino Armino ir kitų dvasininkų gyvenimai, kuriuos jų parapijiečiai šveicarai prisimena ne tik kaip iškilius sielovadininkus, bet ir kaip meilės tėvynei, pavergtai ir nepasiekiamai,

nešėjus. Dažnas parapijietis ne tik taisyklingai ištaria Lietuvos vardą, bet ir gali papasakoti apie Suvalkijos laukų grožį. Vienas iš ryškiausių to laikotarpio darbų yra daktaro Juozo Ereto veikalas „Die vergessenen Balten“ (Užmirštieji baltai), publikuotas 1973 m., besikreipiantis į valstybių ir į piliečių sąžinę tuo metu, kai laisvasis pasaulis stengėsi nebepastebėti pavergtos Lietuvos.

Todėl aktyvus įsijungimas į valstybingumo atkūrimą, nepriklausomybės atkūrimo klausimo kėlimas Ženevoje ir Berne paskutiniaus 9 dešimtmečio metais buvo natūrali kasdienė lietuvių veikla, išnaudojanti palankiau susiklosčiusias tarptautines aplinkybes. Lietuviai ėmėsi globoti į Jungtines Tautas Ženevoje atvykstančius politikus, kviestis menininkus, rašytojus, išnaudoti asmeninius ryšius su žinomais Šveicarijos ir Europos politikais ir visuomenės veikėjais. Taip, prisidedant Šveicarijos lietuviams, Lietuva per kelis mėnesius tapo septynių tarptautinių organizacijų nare.

Pastarąjį dvidešimtmetį, po diplomatinį santykių 1991 m. rugsėjo 5 d. atkūrimo, bendromis abiejų šalių diplomatinį atstovybių - Lietuvos ambasados Berne, (vienintelės diplomatinės atstovybės Berne iš trijų Baltijos valstybių), Lietuvos garbės konsulų Gintauto Bertašiaus, Michelio Sogny, Graziano Pedrojos, Šveicarijos ambasados Rygoje ir garbės konsulo Bruno Kasparo Vilniuje – pastangomis politiniai, ekonominiai, kultūriniai ryšiai darosi vis intensyvesni. Lietuva vis labiau matoma Šveicarijoje. Pamažu auga eksporto – importo apimtys, vis daugiau menininkų iš Lietuvos dalyvauja parodose Šveicarijoje, Lietuvos orkestrai ir pavieniai muzikantai koncertuoja muzikos festivaliuose, poetai iš Šveicarijos dalyvauja „Poezijos pavasaryje“, Vilniaus knygų mugėje vyksta šveicariški renginiai.



**VIRGINIJA
SIDERKEVIČIŪTĖ**

Apie prelato Vasario 16-osios Akto signataro Kazimiero Šaulio atminimo pagerbimą Lugano mieste perskaitėte straipsnyje „Prelatas Kazimieras Steponas Šaulys ir Šveicarijos lietuviai“. Šveicarijoje gyveno bei palaidotas ir prelato bendrapavardis bei tolimas giminaitis dr. Jurgis Šaulys. Tas faktas, kad jie ne tik turėjo vienodas pavardes, abu buvo Nepriklausomybės Akto signatarai bei abu gyveno Tičino kantone Lugano mieste, kartais sukelia painiavos, ir neįsigilinus Kazimieras Šaulys palaikomas Jurgiu Šauliu, ar atvirkščiai. Painiava tarp Šaulių įvyko ir „Pasaulio lietuvis“ žurnale (2010 m. vasario mėn. psl. 34) paminint, kad dr. Jurgis Šaulys „mirė 1948-10-18 Lugane (Šveicarija) ir ten palaidotas. 1968 m. perlaidotas Romos Vereno kapinėse (Italija)“. Jurgio Šaulio mirties data teisinga, bet 1968 m. buvo perlaidoti Romoje prel. Kazimiero Šaulio, o ne dr. Jurgio Šaulio palaikai. Jurgis Šaulys ilsisi Šveicarijoje, Kastanjolos (Castagnola) kapinėse šalia savo žmonos Mafaldos Salvatini.

Kad lengviau atskirtume abiejų Šaulių likimus Šveicarijoje, kilo idėja dar kartą pristatyti ir filosofijos mokslų daktarą, visuomenės veikėją, diplomata Jurgį Šaulį.

J. Šaulio gyvenimo kelias daugelį kartų kryžiaivosi su Šveicarija. Pirmą kartą čia jis atvyko 1903 m., kai Berno universitete pradėjo studijuoti ekonomikos mokslus. 1912 m. J. Šaulys baigė universitetą, įgydamas filosofijos daktaro laipsnį. 1916 m. ir 1917 m. jis ir vėl lankėsi Šveicarijoje, Lozanos mieste vykusioje lietuvių konferencijoje. 1918 m. Šaulys paskiriamas pirmuoju Lietuvos valstybės nepaprastuoju pasiuntiniu ir įgaliojotuoju ministru Vokietijoje, nuo 1919 m. keletą mėnesių tęsė tą darbą Šveicarijoje. 1921–1923 m. paskiriamas pasiuntiniu prie Italijos vyriausybės, 1927–1931 m. atstovavo Lietuvai Vatikane, 1931–

Dr. Jurgio Šaulio pėdsakai Tičino kantone

1938 m. dirbo vėl Vokietijoje, o 1938–1939 m. - Lenkijoje. Prasidėjus karui, Šaulys grįžo į Lietuvą ir buvo išsiųstas į Šveicariją, su užduotimi įkurti Berne diplomatinę atstovybę. Šveicarijoje J. Šaulys Lietuvos valstybę atstovavo nuo 1939 iki 1946 m. Nors pasiuntinybė buvo įsteigta Berne, ji jau negalėjo normaliai dirbti ir J. Šaulys taupumo sumetimais persikėlė į Luganą. 1933 m. Šaulys vedė garsią Berlyno operos dainininkę Mafaldą Salvatini, kilusią iš Neapolio, Italijos.

Rašydama šį straipsnį, be kitų šaltinių, remiuosi dviejų žmonių pasakojimais, kurie J. Šaulį pažinojo asmeniškai: vienas jų - Petru Volunge pasivadinęs autorius, publikuojantis 1983 m. balandžio 8 d. Europos lietuvyje straipsnį „Lietuvos istorijos pėdsakai itališkoje Šveicarijoje. Laiškas „Europos Lietuviai“ iš ... Šveicarijos“.

Iš to, kaip straipsnio autorius pristato Jurgį Šaulį, galima spėti, jog jis ne tik gerai pažinojo Nepriklausomybės Akto signatarą, bet irgi buvo diplomatas. Bet apie tai kiek vėliau. Antrasis iš jų - dr. J. Šaulio posūnis, Mafaldos Salvatini ir išradėjo Valterio (Walter) Gérard vyriausiasis sūnus, Rolf Gérard. Jo pasakojimą 2010 m. užrašė ir išvertė Garbės konsulas Tičino kantone Gintautas Bertašius (interviu publikuotas Šveicarijos lietuvių bendruomenės tinklapyje www.lietuviai.ch). Taigi, vienas iš pasakotojų greičiausiai buvo J. Šaulio bendražygis, kitas – šeimos narys. Šios abi pozicijos, papildydamos viena kitą ir padės artimiau susipažinti su dr. J. Šauliu.

LIETUVOS ISTORIJA TIČINO KANTONE

„Europos lietuvyje“ išspausdinto straipsnio pradžioje autorius pristato Tičino kantoną ir Luganą, pamini sostinę Belinzoną, kalnus Monte Salvatore ir Monte Bré bei „riebias kaines“ naujuosiuose Lugano



Jurgis Šaulys.
Nuotrauka iš <http://www.ldk-ticino.info>

viešbučiuose. Po gana ilgos įžangos autorius rašo: „pasinaudojęs savo buvimu Lugano, šia proga einu ieškoti šioje vietovėje lietuviškų pėdsakų. O jų yra nemaža.“ Toliau jis pasakoja, kad pakilus keltu apie 200 metrų į Monte Bré iki Suviljanos (Suviglianos) vietovės ir pasukus į dešinę apie šimtą metrų, galima pasiekti tą vietą, kur „atokiau nuo gatvės dar visai neseniai stūksojo vila, kuri vadinosi Casa Mafalda (Mafaldos namas). Tai paskutinio nepriklausomos Lietuvos valstybės diplomatinio atstovo Šveicarijoje, įgalioto ministro daktaro Jurgio Šaulio žmonos vardas“. Šaulių šeima gyveno viloje nuo 1939 metų. „Namas stovėjo vietoje, iš kurios atsivėrė žavus vaizdas į Lugano miestą ir ežerą. Šauliai ketino ten apsigyventi, kai ministras pasieks pensijos amžių“.

Autorius pasakodamas apie J. Šaulio gyvenimą pabrėžia, kad jis dar mokykloje „pasidarė susipratusiu lietuviu“ ir „už lietuvišką nusistatymą“ buvo net išmestas iš

Vilniaus kunigų seminarijos, vėliau „išitraukė į darbą sostinei atlietuvinti“. J. Šaulys, mirus Vincui Kudirkai, vienerius metus redagavo draudžiamą „Varpą“, o grįžęs po studijų Šveicarijoje iki 1915m. - „Lietuvos žinias“. Pirmojo Pasaulinio karo metu vokiečiams okupavus Lietuvą, dr. J. Šaulys rūpinosi Lietuvos valstybės atstatymu. Jis iškilo kaip vadovaujanti asmenybė ir buvo išrinktas į Lietuvos Tarybą. Vėliau straipsnio autorius labai išsamiai aprašo Lugano mieste 1925m. ir 1928m. vykusiais Lietuvos ir Lenkijos derybas.

Grįždamas prie Šaulio, autorius mini jo ir garsios operos dainininkės Mafaldos Salvatini vestuves 1933 m., ir tai, kad ji buvo pasiturinti moteris, „dar anksčiau įsigijusi Lugano mieste vilą Monte Bré pašlaitėje“.

Toliau straipsnio autorius pasakoja apie LR užsienio reikalų ministro Juozo Urbšio 1940 m. birželio 2 d. visoms Lietuvos pasiuntinybėms išsiųstą telegramą, kurioje Stasys Lozoraitis yra paskiriamas Lietuvos diplomatinės tarnybos šefu tuo atveju, „jeigu Lietuvą ištiktų katastrofa“. Reikia paminėti, kad šiuo dokumentu buvo sukurta nauja Lietuvos diplomatinės tarnybos šefo institucija. Jos vadovas ir buvo aukščiausiu Lietuvos valstybės pareigūnu, turinčiu veikti Lietuvos valstybingumo atkūrimo plotmėje ir vykdyti Lietuvos bei jos piliečių teisių ir interesų gynimą. Pasiuntinys Paryžiuje Petras Klimas buvo paskirtas pirmuoju pavaduotoju, o Jurgis Šaulys – antruoju. Tiek Lozoraitis, tiek Klimas gyveno kariaujančiose valstybėse. „Taip Šaulys nuo 1941m. iki karo pabaigos ėjo Lietuvos diplomatinės Tarnybos šefo pareigas. Nors (...) Lietuvos pasiuntinybė (kad ir su apkarpytomis teisėmis) toliau veikė sostinėje Berne, bet pats šefas gyveno Lugano. Tad kelerius metus iš eilės Lugano buvo Lietuvos diplomatinės tarnybos šefo būstinė, tuo pačiu įeidama į mūsų krašto istoriją“, - rašo autorius.

Straipsnyje pasakojama, kad prieš mirtį Šaulys „pradėjo negaluoti širdimi. 1948 m. spalio 18 naktį jį ištiko širdies smūgis. Skubiai iškviestas gydytojas nebepajėgė pagelbėti ir širdis nustojo plakusi. Šis tautai ir valstybei didžiai nusipelnęs lietuvis mirė nepasiekęs net 70 metų amžiaus“. Autorius pamini ir tą faktą, kad Mafalda Salvatini pasakojo, jog J. Šaulys pats pasirinkęs kapinių vietą: „Iš jos matyti aukštasis Monte Salvatore kalnas ir Lugano ežeras. Bažnyčią puošia paveikslas, vaizduojantis šventąjį Jurgį, smeigiantį kardu smakui į gerklą.“

P. Volungė rašo, kaip jis visai prieš dr. J. Šaulio mirtį 1948 m. rudenį lankėsi pas jį: „Jis [J. Šaulys - aut. pastaba] atsisveikino šiais žodžiais: “Dar kokius 10 metų norėčiau padirbėti savo tautai.“ O gyventi jis tikėjosi dar ilgiau. Už kokių dviejų savaitių paskambino Mafalda Salvatini – Šaulienė, pranešdama liūdną žinią, kad jos vyras naktį į spalio 18 miręs“.

Kitoje pastraipoje straipsnio autorius priduria: „Turbūt buvau ir paskutinis lietuvis, aplankęs prelatą Kazimierą Šaulį. Paprastai jis lankytojus sutikdavo svečių salione. Bet šį kartą jis mane priėmė savo kambarėje ir pasiliko lovoje. Jo paskutiniai žodžiai įsirėžė atmintin : „Užgesiu kaip žvakelė!“ Taip netrukus ir atsitiko“.

Kas galėjo būti šio straipsnio „Europos lietuvyje“ autorius, kuris pasirašė Petro Volungės slapyvardžiu? Yra žinoma, kad 1948 m. rugpjūčio-rugsėjo mėnesiais Lugane lankėsi diplomatas iš Vokietijos Vaclovas Sidzikauskas ir iš Romos atvykęs S. Lozoraitis. V. Sidzikauskas mirė 1973 m., tad jis jau negalėjo išsiųsti straipsnio. Greičiausiai S. Lozoraitis ir buvo tas žmogus, kuris atsiuntė minėtą straipsnį į Europos lietuvių bei lankė abu Šaulius prieš jų mirtį.

Tai patvirtina ir dr. Jurgio Šaulio dienoraščiai. Juos nagrinėjantis Gintautas Bertašius teigia, kad iš padarytų įrašų aišku – paskutinis diplomatas, susitikęs su J. Šauliu buvo S. Lozoraitis. Tai įvyko 1948 m. rugsėjo 16 d. Susitikimo metu buvo aptariama spalio mėnesį vyksianti kelionė į Vokietiją, kurios tikslas – susitikimas su VLIK'o atstovais.



Rolf Gérard mirė
2011 m. lapkričio 19 d.

ROLFAS GÉRARD APIE
DR. J. ŠAULĮ

Pernai metais Gintautui Bertašiui pavyko susitikti su 101 metų sulaukusi Rolf Gérard. Nors jis buvo tokio garbaus amžiaus, menininko atsiminimai, G. Bertašiaus žodžiais tarant, buvo „tokie ryškūs, kad galima tik pavydėti“. Tik atsisveikinant po pora valandų užtrukusio pokalbio R. Gérard prisipažino: „Žinai, kaip sunku, kai tavo protas dirba, bet kūnas tave apgaudinėja...“

Š. m. lapkričio 19 d. Rolf Gérard dr. J. Šaulio žmonos M. Salvatini sūnus mirė. Apie tai rašė ne tik Šveicarijos, bet ir kitų šalių žiniasklaida – pasaulis neteko žinomo scenografo, kostiumų meistro ir dailininko. Nors jis buvo įgijęs mediko specialybę, labiau nei medicina jį traukė menas. R. Gérard dirbo kartu su vienu iš žymiausių Europos teatro režisierių Peter Brook. Jis kūrė kostiumus Maria Callas, Grace Keller ir Renata Tebaldi, bendravo su Picasso ir Šagalu, piešė Oscarą Kokoškos portretus. Šį sąrašą būtų galima tęsti ir tęsti, bet tai jau turėtų būti kito straipsnio tema...

Rolf Gérard susitikimo su Gintautui Bertašiumi metu, vadino J. Šaulį Žiorži, o savo motiną Mammina. Kai Jurgis Šaulys vedė Mafaldą Salvatini, Rolf buvo 25 metai. Iki vestuvių R. Gérard būsimos motinos vyro nepažinojo ir prisipažino, kad

prieš vestuvės jam buvo ir įdomu, ir baugu, kadangi J. Šaulys „jau tuo metu buvo labai svarbus ir įtakingas asmuo, draugavo su aukštais Vatikano pareigūnais, pavyzdžiui su Popiežiumi Pijumi XII“. M. Salvatini buvo garsi to meto operos dainininkė, mėgiama publikos, todėl vestuvėse dalyvavo nemažai įtakingų žmonių ir aukštuomenės atstovų. Paklaustas apie tai, kas jos motiną siejo su dr. J. Šauliu, R. Gérard atsakė, kad „tai buvo pragmatiškos vestuvės“. M. Salvatini vaikams – Rolfui ir Charlie – buvo labai svarbu, kad motina gyventų su praktišku ir patikimu žmogumi. R. Gérard atsiminimuose dr. J. Šaulys išliko kaip labai išsilavinęs, daug skaitantis ir santūrus žmogus. Ilgų pasivaikščiøjimų metu gamtoje patėvis su juo diskutuodavo filosofijos bei istorijos temomis. „Iki šiandien pamenu jam labai svarbų vardą - Vytautas“, - pasakojo R. Gérard. Paklaustas apie tai, su kuo iš lietuvių dr. J. Šaulys daugiausiai bendravo, menininkas paminėjo Vaclova Sidzikauską ir Stasį Lozoraitį. R. Gérard gerai pamena ir savo patėvio dukrą Birutę. Ji po J. Šaulio ir M. Salvatini vestuvių gyveno pas tėvą, pokario metu dirbo Bazelyje pas prof. T. Reichsteiną (Tadeus Reichstein – 1950 metų Nobelio premijos laureatas). Kiek vėliau ištekojo ir išvyko į jį Detroitą (JAV). R. Gérard su Šaulio dukra siejo šilti ir nuoširdūs santykiai, ji buvo atvykusi į Askoną jo aplankyti.

Mums, Šveicarijos lietuviams, beiškantiems savo tautiečių pėdsakų Helvecijoje, Tičino kantonas ir Lugano miestas yra svarbūs, nes čia gyveno Jurgis Šaulys ir Kazimieras Steponas Šaulys, II-ojo Pasaulinio karo metais veikė Lietuvos diplomatinės tarnybos šefo būstinė. Be to, čia gyveno ir yra palaidotas kun. Albinas Arminas.

Norintys aplankyti dr. Jurgio Šaulio ir jo žmonos Mafaldos Salvatini Amžinojo poilsio vietą, turėtų nuvykti į Kastanjolos parapijos kapines, kur uoloje pritvirtinta memorialinė lenta byloja: „Dr. Jurgis Šaulys. 5.V.1879-18.X.1948. Lietuvos Ministeris, pasirašęs Lietuvos Nepriklausomybės Aktą“ ir „Mafalda Salvatini – Šaulys. 17.X.1888-13.VI.1971.“



LIJANA
TAGMANN

Šį kartą norėtume laikraščio skaitytojams pristatyti dar vieną Šveicarijoje gyvenančių lietuvių šeimą ir kartu pasidžiaugti jų drąsa, kūrybiškumu bei entuziazmu, ėmusis gana originalaus verslo.

„LaimaDinner“ – gana netikėta šalyje, kurioje retai sutiksi lietuvių, atrasti tokiu gerai žinomu baltišku vardu besivadinančią įmonę. Vien tai sužadina smalsumą ir norą sužinoti, kas slepiasi po šiuo intriguojančiu pavadinimu. Pasirodo, tai maisto produktų pristatymo į namus paslaugas teikianti firma, kurios įkūrėja, pagal profesiją gydytoja, - Laima Tikuišienė.

Beveik prieš trejus metus savo idėjomis uždegusi ir vyrą, logistikos specialistą Virgilijų, ji pradėjo kol kas analogų Šveicarijoje neturintį verslą. Tik iš pirmo žvilgsnio atrodo, jog tai nėra kažkas neįprasto, kadangi maistą į namus pristatinėja dešimtys firmų. Tačiau Laimos ir Virgilijaus versle akcentai dedami kitur. Jų tikslas – subalansuotos šeimų mitybos propagavimas bei teisingų maitinimosi įpročių formavimas, ypatingai vaikams, pradedant jau nuo mažų dienų. Jų tiekiamų produktų kilmė – bio/eko ūkiai, o valgio paruošimas, neatsisakant gero skonio, remiasi dietologijos principais.

Tokia koncepcija turi ir platesnio poveikio visuomenei bei aplinkai potencialą: skatina grūdinių kultūrų, įvairovę, augalinės kilmės baltymų bei ląstelienos vartojimą. Kadangi klientams daugiausiai tiekiami bio/eko produktai, tuo palaikoma didesnė vietinių, sezoninių daržovių pasiūla, o tuo pačiu paremiami vietiniai ūkiai. Taip pat mažėja raudonos mėsos suvartojimas, mažiau maisto iššvaistoma veltui, sumažėja transporto išlaidos ir išmetamųjų dujų kiekis..

Vakarienė pagal Laimą

Jei kalbėsime konkrečiau, „LaimaDinner“ paslaugos apima šeimos vakarienių planavimą, apsipirkimą joms bei rekomendacijas jų paruošimui. Tai yra, kartu su kas savaitę pristatomais produktais penkioms arba trimis keturių asmenų vakarienėms klientas gauna ir patiekalų receptus. Tokiu būdu jam nebereikia nei skubėti į parduotuvę prieš pat jai užsitarant, nei galvoti, ką ir kaip paruošti šeimai. Dar vienas privalumas, kad „LaimaDinner“ receptai paprasti ir lengvai įgyvendinami netgi nepatyrusiam virėjui. Yra nemažai klientų, kurių paaugliai vaikai, dar prieš tėvams grįžtant iš darbo, sekdami gautomis instrukcijomis, patys paruošia valgį. Vidutinis vakarienės paruošimo laikas yra maždaug 40 minučių. Dar viena praktiška detalė – daugumą sausų produktų „LaimaDinner“ užsakymu, tiekėjai pakuoja po 350 gr. Toks kiekis suvartojamas savaitės bėgyje, tad nebelieka likučių, kuriuos reikėtų kaupti lentynose. Šių produktų galima įsigyti ir atskirai, neperkant vakarienės paketo.

Idėja imtis būtent tokio verslo, pasak Laimos Tikuišienės, gimė iš asmeninės patirties. Būdama dviejų, dabar jau suaugusių dukrų mama, ir tuo pačiu siekdama profesinės karjeros, ji, kaip ir daugelis dirbančių mamų, susidūrė su tokio gyvenimo būdo sukeliama skuba bei sumaištimi. Noras kiek įmanoma geriau maitinti šeimą reiškė nuolatinį planavimą, didžiulių maisto produktų kiekių pirkimą, virimą savaitgaliais ateinančiai savaitei, paruoštų patiekalų



užšaldymą, konservavimą, o savaitės bėgyje bandymus apsipirkt pietų pertraukos metu, grįžimą vakarais namo su produktais, tačiau jau per vėlai, kad ką nors išvirtum... Laima neslepia, kad dėl tokio gyvenimo tempo ir maitinimosi įpročių ji priaugo labai daug svorio. Ir tik pradėjus domėtis sveikos mitybos principais, pritaikius juos praktiškai, nereikalingi kilogramai ėmė tirpti. Skamba beveik neįtikėtina, tačiau nuo to laiko, kai moteris pakeitė gyvenimo būdą, neliko ir 35 kilogramų viršsvorio. Tad verslo idėjos sumanytoja tapo ir receptų kūrėja. O jie atrodo labai patraukliai, kadangi sudaromi su tokia nuostata, jog maistas ruošiamas šeimai, kur iš darbo grįžusiems tėvams nesinori ilgai laiko praleisti virtuvėje, o vaikams paprastai nesinori sudėtingų ar per daug novatoriškų patiekalų. Jei būtų galima vienu žodžiu apibūdinti „LaimaDinner“ siūlomus receptus, tai jie – realistiniai. „Neišradau nieko naujo“, - sako Laima Tikuišienė, anksčiau kulinarinę patirtį papildžiusi maisto paruošimu garuose bei užkepant. Nepaprastai išsiplėtė tik naudojamų daržovių bei žalumynų sąrašas. Būtent tai ir leidžia sukurti didžiulį kiekį receptų su įvairiausiomis skonio variacijomis. Įdomu tai, kad receptų autorė į klientams siūlomų patiekalų sąrašą įtraukia ir lietuviškos virtuvės gaminius.

Kartu su Laima ir Virgilijumi Tikuišiais jų įkurtoje firmoje darbuojasi ir abi dukros. Ir nors pasitaiko vienokių ar kitokių sunkumų, šeima niekada nesigailėjo, kad pabandė savo idėją paversti realybe.



**VILIJ
BISCHOFF
HANDSCHIN**

2011 m. spalio-lapkričio mėnesiais Austrijos naujienų agentūros (oe24.at, die Presse.com ir kt.) daug rašė apie taip vadinamą „Causa Golowatow“, kai dėl buvusio KGB karininko Michailo Golovatovo, kaltinamo dalyvavus Lietuvoje sausio 13-osios žudynėse, paleidimo, buvo pablogėję diplomatiniai Austrijos ir Lietuvos santykai. Lietuva kaltino Austriją pasidavus Maskvos spaudimui.

Trijų Baltijos šalių vyriausybės atstovai susitarė įkurti bendrovę Rail Baltica (su centriniu biuru Rygoje), kuri turėtų nutiesti siaurus bėgius greitų traukinių linijai tarp Talino ir Varšuvos, per Kauną. Linijos ilgis -1435 km., numatyta darbų pabaiga - 2020 metai.
(Žurnalo „Stern“ inf., 2011.11.11)

2011 m. nuo rugsėjo 25 d. iki spalio 15 d. vyko 18 Usedomo (Vokietija) muzikos festivalis, skirtas Lietuvos muzikai ir menui. Jis prasidėjo Davido Geringo, laikomo įvairiausių šiu laikų muziku, ir Vilniaus Šv. Kristoforo kamerinio orkestro koncertu, buvo atlikti M.K. Čiurlionio, Anatolijaus Šenderovo, Max Bruch, Piotro Čaikovskio kūriniai. Pasibaigė festivalis Alessandro Scarlatti oratorija „Šventasis Kazimieras“ (ji buvo parašyta Lietuvos-Lenkijos karaliačio, paskelbto šventuoju, garbei).

Festivalyje koncertavo Vytautas Landsbergis, Petras Geniušas, Vladimiras Čekasinas, Violeta Urmana ir kiti žymūs menininkai.
(Usedom-News, Mecklenburg-Vorpommern-News, „Neue Musikzeitung“ inf.)

Amerikoje gimusios ir gyvenančios lietuvių kilmės rašytojos Rūtos Šepetys knyga „Between Shades of Gray“ pateko į bestselerių sąrašą. Tai knyga apie penkiolikmetės lietuviškos mergaitės šeimos tremtį, jos gyvenimą Sibiro lageryje, sugebėjimą išlikti ir

išsaugoti žmogiškąsias vertybes.
(„The New York Times“, Sunday Book Review inf., 2011 04 08)

Prancūzijos literatūriniuose informaciniuose leidiniuose taip pat buvo rašoma apie Rūtos Šepetys knygą. Ji buvo išleista labai solidžioje leidykloje Gallimard Jeunesse pavadinimu „Ce qu’ils n’ont pas pu nous prendre“ ir apdovanota Prancūzijos premija už geriausią metų romaną jauniems žmonėms.

Knyga yra išversta ir į vokiečių kalbą: „Und in mir der unbesiegbare Sommer“.

LIETUVIAI PASAULYJE

Oficiali statistika: nuo nepriklausomybės pradžios Lietuvą paliko apie pusė milijono žmonių.
(lrytas.lt inf.)

2011 m. lapkričio 10 d. Seime pasaulio lietuvių bendruomenių atstovai pristatė jiems rūpimus klausimus, vienas iš jų - balsavimas internetu. Pasak Kanados lietuvių bendruomenės pirmininkės J. Kuraitės-Lasienės, tai ne tik palengvintų emigrantų balsavimą, bet ir paskatintų jų domėjimąsi šalies politiniu gyvenimu, padidintų jų aktyvumą. Klausimo sprendimo galimybės svarstomos.
(lrytas.lt inf.)

Vienuolika Lietuvos motociklininkų mėgėjų ketina per dvejis metus enduro motociklais apkeliauti pasaulį, susitikti su lietuvių bendruomenėmis ir paraginti po visą pasaulį išsibarsčiusius lietuvius grįžti namo. Iškart po Kalėdų motociklininkai išskris į Buenos Aires, kur susitiks su Argentinos lietuviais.
(lrytas.lt inf.)

Spektaklis „Emigrantai“ klausia, ar verta grįžti į Lietuvą. Kone kasdien kalbame apie vieną aktualiausių šių dienų Lietuvos problemų - emigraciją. Vilniaus miesto teatro aktorai Igoris Reklaitis ir Gintaras Čajauskas spektaklyje klausia: Kas yra

emigracija? Su kokiomis dvasinėmis ir psichologinėmis problemomis susiduria žmogus, palikęs tėvus, namus ir gimtąjį kraštą? Koks jis sugrįš atgal į tėvynę? Ar sugrįš?
(lrytas.lt inf.)

2011 lapkričio 27 d. į lietuvišką Romuvos sodybą Hiutenfelde (Vokietija) rinkosi Vokietijos lietuvių bendruomenė, čia įvyko tradicija tampanti Kalėdų eglutės įžiebimo šventė.

Šiais metais eglutę Vokietijos lietuviams padovanojo kauniečiai. Juos inicijavo VŠĮ „Raudondvario dvaras“ direktorius Zigmas Kalesinskas, metų pradžioje pakvietęs Kauno menininkus į susitikimą tema „Kaip Lietuva galėtų prisidėti prie profesionalaus meno sklaidos istoriškai lietuviams prasmingoje vietoje Vokietijoje“. Diskusijų metu tekstilininkų ir dailininkų gildijos galerijos „Balta“ direktorė Jolanta Šmidtienė pasiūlė Kalėdų eglutės projekto idėją, kuri ir buvo įgyvendinta.

Taip baltu pluoštu originaliai papuošta eglutė atkeliavo beveik 1500 km iš Kauno į Hiutenfeldą.
(lrytas.lt inf.)



Kalėdinė eglutė Vasario 16-osios gimnazijoje.
www.bendruomene.de nuotrauka.

NAUDINGI ADRESAI

ŠLB valdybos pirmininkė Jūratė Caspersen
Dorfstrasse 198,
8706 Meilen
+41 (0) 76 330 92 00
jurate@caspersen.ch

LR ambasada Šveicarijoje
Kramgasse 12, 3011 - Bern
+41(0) 31 352 52 91
http://ch.mfa.lt,
amb.ch@urm.lt

LR garbės konsulas
Tičino kantone
Gintautas Bertašius
Via Luganetto 4, P.O. Box 743
6962 Lugano - Viganello 6
+41 (0) 91 971 56 43
g.bertasius@bluewin.ch

LR garbės konsulas
Ženevos ir Vo kantonuose
Michel Sogny
2 Avenue de Warens, 1203 Genève
www.sogny.com

LR garbės konsulas Ciuricho ir Cugo kantonuose
Graziano Pedroja
c/o Juris Treuhand AG,
Selnaustrasse 5, 8001 Zürich
+41 (0) 43 817 66 10,
pedroja@juris.ch

ŠLB banko sąskaitos duomenys:
Litauische Gemeinschaft, 8050 Zürich
Zürcher Kantonalbank, 8010 Zürich

IBAN CH38 0070 0110 0013 0089 1
SWIFT (BIC) ZKBKCHZZ80A

Žurnalo „Pasaulio lietuvis“ prenumerata:
Pasaulio Lietuvių Bendr. atstovybės Lietuvoje sąskaitos Nr. (IBAN)
LT76 7300 0101 2423 6579
Bankas: AB „Swedbank“
Banko adr.: Konstitucijos pr. 20A, 03502 Vilnius, Banko kodas: 73000
SWIFT kodas: HABALT22
kaina metams 33 eurai.

REDAKCIJOS SKILTIS

Laikraščio redkolegija: Virginija Siderkevičiūtė ir Vilija Bischoff Handschin. Maketavo Diana Brunner.
Laikraštis spausdintas www.esf-print.de

Straipsniai, informacija, reklamos priimami el. paštu: slz@lietuviai.ch. Reklamos kaina - 30 frankų.
Laikraštis yra Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės leidinys, išeina 2 kartus per metus 200-250 egz. tiražu.
Perspausdinant straipsnius, būtina nurodyti šaltinį.

Bendruomenės interneto svetainė: www.lietuviai.ch

SVEIKINAME

Garbingo 90-mečio proga sveikiname mūsų Bendruomenės senjorą, Riterio kryžiaus „Už nuopelnus Lietuvai“ kavalierių, daktarą Alfonsą Kušlį. Žavėdamiesi Jūsų pasiaukojimu ir meile Tėvynei Lietuvai, linkime Jums dar ilgų ir sveikatingų gyvenimo metų!

Sveikiname Janiną Survilaitę-Vaitkevičius, šiemet apdovanotą Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

Nuoširdžiai sveikiname Mantę Lenkaitę ir Siegfriedą Ostermann 2011 metų birželio 30 dieną Fribūre sujungusiems savo likimus ir linkime jiems daug meilės, laimės ir sėkmės bendrame gyvenimo kelyje!

Nuoširdžiai sveikiname Juozą Kurmanavičių profesoriaus vardo suteikimo proga ir linkime jam kuo geriausios kloties tolimesnėje darbinėje veikloje bei asmeniniame gyvenime!

Širdingus sveikinimus siunčiame Eglei Kačkutei iš Ženevos šiais metais sėkmingai apsigynusiai disertaciją ir įgijusiai daktaro vardą. Linkime sėkmės tolimesniame gyvenimo kelyje!

DĖKOJAME

Bendruomenės nariai, norintys gauti **tik elektroninį** „Šveicarijos lietuvių žinių“ variantą, praneškite Ingai Belevičiūtei el. paštu: ingosb@gmail.com

Nuoširdžius padėkos žodžius skiriame Dianai Brunner, Ingai Belevičiūtei Buchs, Sonatai ir Viliui Zabulioniams, Irenai ir Sauliui Žukliams bei visiems vakaro dalyviams, parėmusiems gegužės mėnesį įvykusį poezijos vakarą Bazelyje. Savo padėką siunčiame ir Lietuvos Respublikos ambasada Šveicarijos Konfederacijoje, kurios dėka įvyko dar vienas susitikimas su poetais Berne. AČIŲ visiems prisidėjusiems už meilę knygai.

Bazelio knygos klubo vadovė Virginija Siderkevičiūtė

NAUJI NARIAI

Artūras Umantas iš Chur
Roma Coppey iš Versoix
Violeta Vogel iš Bern
Jonė Tikuišytė iš Prangins
Rasa Puišytė - Ruckert iš Wetzikon
Liza Kadriu, po pertraukos atnaujinti narys.

KLAIDOS ATITAISYMAS

ŠLŽ jubiliejinio leidinio 33-34 psl. įsivėlė klaida - vietoje Dr. Jatulis turėtų būti Jurgis Jakaitis.

ANONSAS

VASARIO 16-OSIOS ŠVENTĖ ĮVYKS
2012 M. VASARIO 25 DIENĄ CIURICHE-SEEBACH
ĮPRASTOJE VIETOJE. KVIETIMAI BUS IŠSIŪSTI VĖLIAU.

